

बैशाख पूर्णिमा विशेषांक

बुद्धधर्म सम्बन्धी नेपालको
एक मात्र मासिक पत्रिका
स्वांयाः पुनर्ही

रु. ३।-

आनन्दभूमि

THE ANANDA BHOOOMI

(The only Buddhist Monthly Magazin of Nepal)

बुद्ध सम्बत् २५२५
नेपाल सम्बत् ११०१
वर्ष ९

—

स्वांयाः पुनर्ही
बछला
अंक १

विक्रम सम्बत् २०३८
1981 A. D.
Vol. 9

—

बैशाख
May
No. 1

“आनन्दभूमि” को नियम-

- (१) “आनन्दभूमि” आनन्दकुटी विहार गुठीद्वारा प्रकाशित हुने नेपालको एकमात्र बुद्धधर्म सम्बन्धी मासिक पत्रिका हो । यो प्रत्येक पूर्णमासिको दिनपात्र निस्कर्षेद्वय । यसको आजीवन ग्राहक शुल्क रु. १५०/- र वार्षिक ग्राहक शुल्क रु. १५/- मात्र छ । जुनसुकै महीनामा पनि ग्राहक बजार सकिन्द्य । वार्षिक-ग्राहकलाई पूरा १२ वटा अंक प्राप्त हुनेछ । एक प्रतिको रु. २/-
- (२) यसमा बुद्धधर्मसंग सम्बन्धित विषय छापिनेछ ।
- (३) लेखकद्वारा प्रकट भएको कुनै पनि विचारमा लेखको उत्तरदायित्व लेखक नै हुनेछ । सम्पादक-मण्डल हुनेछन् ।
- (४) लेखकले नेपाली, नेपालभाषा र अंग्रेजीमध्ये कुनै पनि भाषामा लेख पठाउन सक्नुहुन्द्य र पठाइएका लेख फिर्ता पठाउने व्यवस्था गर्न नसकिने भएकोले लेखको प्रतिलिपि आफूसँग राखी पठाउन अनुरोध छ ।
- (५) लेख पठाउँदा सका र पूरा साइजको कागजमा एकपट्टि मात्र लेखेर पठाउनुपर्नेछ ।
- (६) ग्राहक शुल्क, विज्ञापन तथा प्रवन्ध सम्बन्धी पत्र व्यवस्थापकको नाउंमा पठाउनुहोला । पत्र व्यवहार गर्दा आपनो ग्राहक संख्या तथा नाम ठेगाना राख्नरी लेखिएको हुनु जरूरी छ । ठेगाना हेरफेर हुने भएमा एक महीना अगावै व्यवस्थापकलाई सूचना दिनुहोला । पत्रिका समयमा नपुगे सूचना दिने कृपा गर्नुहोला ।
- (७) कुनै पनि लेख प्रकाश गर्ने वा नगर्ने अधिकार सम्पादकमे रहनेछ ।
- (८) लेखकहरूले कृपया अटो साइजको एक प्रति फोटो र आपनो संक्षिप्त परिचय पठाउनुहुन अनुरोध छ । आफैले फोटोको ढाक बनाई पठाएमा छिटो प्रकाशन गर्नलाई सघाउ पुग्नेछ ।

आनन्दभूमि कार्यालय, आनन्दकुटी, स्वयम्भू, काठमाडौं ।

विषय-सूचि

बुद्ध वचन	१	दैनिक प्रार्थना	-भिक्षु मंत्री २१
अनुसासिक जातक	२	बौद्ध-प्रश्नोत्तर-स्तम्भ	२३
महामानव बुद्ध : एक चर्चा	३	कपिलवस्तुया पृष्ठभूमि : धर्मवद	-उपासक २५
परम सुख	४	विष्वसनाध्यान सिविर	-भिक्षु अवधोष २९
देवदह	५	‘क्हु युग्म बुद्धधर्मया उपादेयता’	-अटलाल महर्जन ३३
एस धर्मो सनन्तनो	६	पवित्र-स्वां	-आनन्द शाक्य ३७
शरण	७	मनकामना	-भिक्षु अमृतानन्द ३७
तिमी बनौ सदा !	८	छि स्यूला थे ?	३८
तिमी आऊ !	९	सम्पादकयात पौ	३९
भजन	१०	बुद्धको शिक्षा	४१
यहाँ बुद्धको अस्तित्व मात्र...	११	Re-Incarnation or Rebirth -G. M.	०३
यस्तो पनि हुँदोरहेछ	१०	बौद्ध गतिविधि	४९

आणण्ड भिक्षु

ग्रधान सम्पादक

भिक्षु अश्वघोष

सम्पादक

भिक्षु कुमार काशयप

सुवर्ण शाक्य

प्रकाश वज्राचार्य

न्दुच्छे बहादुर वज्राचार्य

व्यवस्थापक

भिक्षु महानाम

प्रकाशक

आनन्दकुटी विहार गुठी

स्वयम्भू, काठमाडौं

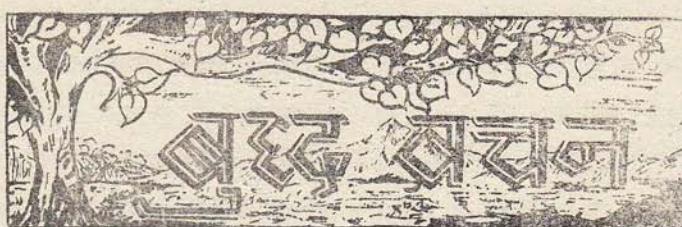
फोन : १४४२०

महावग्ग—विनयपिटकबाट :—

“चरथ भिक्खुवे चारिकं बहुजन हिताय
बहुजन सुखाय लोकानुकम्पाय अत्याय हिताय
सुखाय देवमनुस्सानं । देसेथ भिक्खुवे धर्मं
आदिकल्याणं मज्जेकल्याणं परियोसान
कल्याणं सात्थं सव्यञ्जनं केवलं परिपुणं
परिसुद्धं ब्रह्मचरियं पकासेथ ।”

★ ★ ★

भिक्षुहरू ! बहुजन हितको लागि, बहुजन
सुखको लागि, विश्वमाति दयाको लागि, देव र
मनुष्यहरूको हित, सुख र कामको लागि संचार
गर । भिक्षुहरू ! आरम्भ, मध्य र अन्त्य समयसम्म
कल्याण हुने धर्मको अर्थ र भाव सहित उपदेश
दिएर सम्पूर्ण परिशुद्ध ब्रह्मचर्य (धर्म) को प्रकाश
पार ।

खरावीलाई त्याग, असल काम गर, मनलाई शुद्ध राख, यही नै बुद्धहरूको
अनुशासन हो ।

अनुशासिक जातक

- साभार जातक संग्रह

वर्तमान कथा

अनुशासन गतें एक मिक्षुणी थिई । उनी श्रावस्ती-
धासी एक कुलकी छोरी थिई । उनी प्रश्नजितभई
उपसम्पदा भएदेखि धमणधर्ममा मन नलगाई लोभीभई
जहाँ अङ्ग मिक्षुणीहरू जाँदैनथे त्यस्तो नगरको एक प्रदेशमा
मिला बर्वथाली । मानिसहरू उनलाई उत्तम मिक्षाभोजन
दिल्ले । उनी रसतृणामा आसक्त भईन् । “यस
ठाउँमा अरु मिक्षुणीहरू मिक्षाटमार्थ आएमा मेरो लाभ
हराउनेहो भतः जेगर्दा यस ठाउँमा अरु कुनै आउनेछैनन्
त्यसै गर्नुपयो” भनी सोबैर उनी अरु मिक्षुणीहरू बस्ने
ठाउँमा जई उनीहरूप्रति यसरी अनुशासन गरीन्, “आर्या !
फलामा ठाउँमा चण्डहात्ती, चण्डघोडा र चण्डकुकुरहरू
हिँदृष्टन् । त्वस्तथान भययुक्त छ । अतः त्यहाँ मिक्षाटन
गन्न मजानुहोला ।” उनको कुरा सुनेर कुनैपनि मिक्षुणीले
त्यस ठाउँतिर कहिल्ये मुण्टोसम्म कर्काएर हेरेनन् ।

एकदिन त्यस ठाउँमा मिक्षाटन गरिरहेको बेलामा
बेगले दौडेर आफ्नो वासतिर गइरहेको एउटा चण्डमेंडाले
हाँच्छा उनको जाँधको हाड भाँचियो । यो देवेर केही
मानिसहरू आई भाँचिएको जाँधको हाड बाँधी मिलाई
उनलाई एउटा खाटमा राखी मिक्षुणीहरू बस्ने ठाउँमा
लगे ।

“अरुलाई त्यस ठाउँमा नजानू भनी अरुलाई
अनुशासन गरी आफै त्यस ठाउँमा मिक्षाटन गर्दा यिनको
जाँध भाँचियो ।” यस्तो भनी मिक्षुणीहरू आपस्तमा कुरा
गर्नथाले । यो कुरा केही समय पछि मिक्षुसंघमा पनि
प्रकट भयो । एकदिन धर्मसमामा मिक्षुहरूले कुरा निकाले,
“अनुशासिका मिक्षुणीले अरुलाई अनुशासनगरी स्वयं
त्यस ठाउँमा मिक्षाटन गर्दा एक चण्डमेंडाद्वारा जाँध
भाँचन लगाई आई ।” यसरी उनको अवगुण प्रकट
भइरहेको बेलामा शास्ता आउनुभएर त्यहाँ भइरहेको
कुरा बुद्धिसकेपछि मिक्षुहरूलाई भन्नुभयो—“मिक्षु हो !
अहिले मात्र होइन, अधि पनि यिनी अरुलाई अनुशासन-
गरी आफू भने तदनुसार काम नगर्न थिई । यसबाट यिनले
सधैं दुःख भोगेकी थिई ।” यसपछि शास्ताले पूर्वजन्मको
कुरा बताउनुभयो ।

अतीत कथा

अतीत समयमा वाराणशीमा ब्रह्मदत्तले राज्य
गरिरहेको बेलामा जंगलमा चराको योनिमा जन्मेका
बोधिसत्त्व ठूलो भएपछि चराहरूको प्रमुखभई विभिन्न
प्रकारका सर्वो चराहरूले प्रवृत्तमई हिमालयमा गए ।
ज त्यहाँ बसेको बेलामा चण्ड स्वभावको एक पोथी-चरा
महाराज-मार्यांमा गई योचर खोइदथी । त्यहाँ गाडाबाट

महामानव बुद्ध : एक चर्चा

- किरणराज वज्राचार्य

गौतम बुद्ध नेपालका अमर विभूति हुन् । वहाले नेपालको इतिहासमा सुनौला अक्षरले जुन नाम कुँदाएर जानुभएको छ, त्यो शायद चन्द्र-सूर्य अटल रहेदासम्म पनि विद्यमान रहला भन्नुमा अत्युक्ति नहोला । नव-नेपालको खौतफीं विकास सम्बन्धी विकास कार्यमा वहाँको पनि देन छ । आज बीसौं शताब्दीको धार्णविक युगमा बुद्धधर्म विश्वप्रख्यात रहेको छ । आजको वैज्ञानिक युगमा महामानव बुद्धको नेत्रिकसिद्धान्त अति ने महत्वदायक छ । खासगरी नेपाल जस्तो पिण्डिएको विकासोन्मुख राष्ट्रमा यसको छन महत्व रहन गएको छ । बुद्धको जन्मस्थल भनी गर्व गर्ने नेपालमा यी सिद्धान्तहरूको महत्व माथि

जति प्रकाशपारे पनि कम ने रहन जाला ।

गौतम बुद्धले बैशाख पूर्णिमाका दिनमा लुम्बिनीमा महाबनको शालबृक्षमुनि जन्म लिनुभई शुद्धोदनपुत्रको रूपमा यस संसारमा विश्वशान्ति स्थापना गर्ने हेतुले प्रवेश गर्नु भयो । वहाँ जन्मनुभएको दिनमा वहाँको पूज्यामाता महामायादेवी आफ्नो माइतीघर देवदहमा जानलाईनुभएको वियो । तर बीच बाट्टमा प्रसब बैद्नाले च्याष्टे ल्याएको हुनाले लुम्बिनीमा महाबनको शालबृक्षको एक हींगमा अडेस लिनुभयो । यसैवत्र भाग्र विश्वप्रख्यात महामानवको यस संसारमा पदार्पण भयो । वहाले यसै दिनमा ६ वर्षसम्म तपस्या गर्नु भई

(२ पेजको बाकी)

खसेका धान र मूगीका गेडाहरूदेखी ती गेडाहरू अरु चराहरू आई खान नआउन् भन्ने विचारगरी चराहरूको समूहमा गई अववाद गरीन्, “महाराज-मार्गमा भय हुन्छ । त्यहाँ हात्ती, घोडा र चण्डगोहरू सहितका यानादिहरू आवत जावत गर्नन् । कष्ट उड्न पनि नसक्ने हुन्छ । त्यसैले त्यस्तो ठाउँमा जानुहोस् ।” उनको यस्तो कुरा सुनेर चराहरूले उनलाई ‘अनुशासिका’ भन्ने नाम राखे ।

एकदिन उनी महाराज-मार्गमा चरिरहेको बेलामा राजमार्गमा बेगले आइरहेको रथको आवाज सुनी फक्केर हेरी रथ अझ टाढै रहेको सोची अटेरभई चरिनै रही । बायुबेगले रथ त्यहाँ आइपुगयो । उनी उड्न सकिनन् र चक्काले किचेर शरीर दुई टुक्रा भयो । समय संममा चक्कको देखेर प्रमुखले उनको खोजीगर्न पठाए । खोजन

जाँदा राजमार्गको बीचमा दुई टुक्रा भई परिरहेको देखी प्रमुखकहाँ आई सबै बेली विस्तार लाए । बो कुरा सुनेर प्रमुखले भने कि यिनी अरु चरालाई त्यहाँ जानबाट मनाही गरेर आफू भने त्यहीं नै गर्ई चरीन् र कलस्तरूप आफै दुई टुक्रा भईन् । यतिभनी यो गाथा छच्चरित गन्धो—

व्याघ्रेमनुसासति समं लोचुष्यचारिनी ।
सायं विपक्षिका सेति हता चक्रिम सालिका'ति ॥

“अखलाई अनुशासनगरी जो स्वयं लोचिनी भई अहिले चक्काले किचिएर विना व्याख्याकी भई लडिरहेकी छै ।”

शास्ताले यो धर्मदेशना ल्याउनुभई जातक समाधार गर्नु भयो । **ॐ**

अन्त्यमा लाभ नहुँदा पिपलवृक्षमुनि सातदिनसम्म फेरि तपस्या गर्न लाग्नुभयो र बुद्धत्वमा प्राप्त भयो । वहाँ त्यसदिनदेखि बुद्ध कहलिनुभयो । वहाँले सातदिनसम्म तपस्या गरेको त्यो वृक्ष आज महाबोधि वृक्ष कहलाउँछ । जुन बोधिगयामा अद्यापि विद्यामान छ ।

महामानव गौतम बुद्धले प्राणीमात्रको उद्धार गर्ने बुद्धत्व ज्ञान प्राप्त गरेकोले आजको दिनको महत्वमा सुनमा सुगन्धि थाएने विशेषता मिलेको छ । गौतम बुद्धले आफ्नो जीवनसंग्राममा अनेक दुःख, कष्ट मार आदि सहेर प्राणीमात्रलाई मोक्ष दिलाउने धर्मको प्रचार पैतालिस वर्षसम्म गर्नुहुँदै अन्त्यमा आजकै दिनमा आएर महापरिनिर्वाण लाभ गर्नुभयो । सारांशमा आजको दिन बौद्ध जगत्को दृष्टिकोणमा अति लोकप्रिय चाडको रूपमा रहन गएको छ । यसरी ऐशियाका तारा विश्वमहापुरुष आजकै दिनमा लुम्बिनी उद्यानमा उदाउनुभई आजकै दिनमा सारा विश्व समक्ष अस्ताउनुभयो ।

आजभन्दा लगभग २५२५ वर्ष अघि यस पृथ्वीबाट अस्त हुनुभएको भए तापनि वहाँको कहिल्यै नमेटिने दिव्यसन्देशका अमरवाणीहरू आज विश्वका समस्त प्राणीले बडो चाखपूर्वक मनन गरिरहेका छन् । गौतम बुद्ध वास्तवमा जन्मभई सारा विश्वलाई ज्ञान दिलाउन अग्रसर हुने प्रथम नेपालआमाका पुत्र हुन् । वहाँको महिमाको व्याख्या हात्रो लागि जुन अति जस्तो लाग्छ, वहाँकै वर्णन कोषको सन्दर्भमा त्यो सानो अंश नै हुनजान्छ । वास्तवमा हामी धन्य छौं, किनभने गौतम बुद्धको विनयपिटक (बुद्धशासनको आयु) को अर्धाकाल बितेपछि यस संसारमा मानवरूप लिई जन्मन पाउनु हात्रो भाग्यको कुरा नै हुनआउँछ ।

गौतम बुद्ध सम्बन्धित धर्मदर्शनका पुस्तकहरूले बौद्धधर्मको व्यापकताको ठूलो परिचय दिन्छ । वहाँको

शरीर २५२५ वर्ष अघि लुप्त भएतापनि वहाँको गुण, सिद्धान्त र उपदेश कहिल्यै अस्ताउनेछैन । बुद्धका आपना मौलिक ज्ञानको निचोड जनसमाजमा निकै चर्चाको विषय बन्नपुगेको छ । विस्तार विस्तार वहाँको विचारले जनसमाजमा विस्तृताको दिशामा ठूलो प्रचुरता पाएको छ । बुद्धको 'बहुजन हिताय, बहुजन सुखाय' सम्बन्धी विचार आज बहुसंख्यक जनताको रुचि बन्नपुगेको छ । चतुरार्थ सत्य, आर्थ अटांगिक मार्ग जस्ता बौद्ध धर्मका अलौकिक गहनाको जन्मदाता प्रवर्तक उहाँ नै हुन् । वहाँको विचारमा मानव जीवन दुःखमय छ । यस दुःखबाट सदासदाको लागि मुक्ति पाउनका लागि निर्वाणको फल फलाउने योग्यता हुनुपर्छ ।

वास्तवमा महामानव बुद्ध एक मानवको हपमा भएको हुनाले उनका जीवनकालमा भएका घटनाहरू सबै मानवीय ढङ्गमा नै चित्रित हुनजानु कुनै आश्रय छैन । बुद्धको समस्त मानवीय विचारधारा त्रिपिटक ग्रन्थमा स्पष्ट उल्लेख छ । बुद्ध एक मानवहपमा देवादिदेव हुनुहुन्छ । वहाँको करुणाले भरिएको हृदयले सदा प्राणी-मात्रको भलाइ चाहन्छ । बुद्धको मानवता सम्बन्धी बौद्धिक विचारधारा ज्यादै फराकिलो छ । वहाँको मार्गले कैयन व्यक्तिहरूले मोक्षमार्ग पाउन सफल भएका छन् । त्यसेले वहाँको गुण, व्यक्तित्व, ज्ञान, उपदेश र मानवता सम्बन्धी विचारधारालाई कदरगरी आजको दिनमा श्रद्धापूर्वक बुद्ध-जन्मन्ती समारोह हर्षोल्लासको वातावरणमा भनाउने चलन चलेको हो । आजभन्दा ठिक २६०५ वर्ष अघि लुम्बिनी उद्यानमा जन्म लिनुभएका महामानवले साँचै हामी नेपाली जातिलाई लोकप्रियताको उचाइना राख्न उत्सुकता जागरण गराएको छ भन्नुमा कलि चनि सन्देह छैन ।

परम सुख

— ‘ज्योति’ शाक्य, कालिम्पोड

दिन—रात, घाम—छाया के सुख अनि दुःखमा मुच्छिएर मानिसको जीवन वितरहन्छ । मानिस आफूसित भएका सबै साधनद्वारा दुःखको अन्त र सुखको वृद्धि गर्ने प्रयत्नमा नै लागिरहन्छन् । तर मानिसहरूमा माझ सुखका बेरला—बेरले परिभाषा व्याप्त छन् । हामीमध्ये धेरैजसो धन—सम्पत्ति हुनुमा नै सुख देख्छौं भने कोही आफ्नो इच्छाहरू पूर्ण गर्नपाउनुमा सुख अनुभव गर्छन्, कोही सपरिवार गृहस्थ रहनमा सुख देख्छन्, भने कोही वनवासी भई एकलो हिँडनमा सुख छ भन्छन् । मानसिक शान्तिमय सुख हासिल गर्न नै मानिसहरू धर्ममा हचि लिएर तदनुरूप जीवन यापन गर्ने प्रयत्नमा लाग्छन् । हुनपनि बुद्धधर्मको अध्ययन गर्दा सांसारिक दुःखबाट मुक्तभई यथार्थ सुख प्राप्त गर्ने मार्ग बताएको नै हामी पाउँछौं ।

बीड्ग्रन्थहरूमा अनेक सुखदायक गुणहरू उल्लेख गरिएका छन्, जस्तै—सुखा सद्वा पतिहिता (श्रद्धावान् हुन सुखकर हो), तुझी सुखा या इतरोत्तरेना (संतोष मान्नु सुख हो), सुखा मत्तेय्यता—पेतेय्यता लोके (माता पिताको सेवा गर्नु सुखकर हो), पुञ्जं सुखं जीवितसङ्ग्यहिं (जीवनान्तमा पुण्य सुखकर हुन्छ) इत्यादि तर वास्तविक सुख त समस्त दुःख र दुःखको हेतु निर्मल भए मात्र प्राप्त होइन्छ (सबैस्स दुखस्स सुखं पहाण) भन्ने बताएकै सर्वत्र देख्छौं । यस्ता कुरा बुझी सुखको खोज गर्दगर्दै पनि हामी दुःखमा परिरहन्छौं । भनिन्छ सारपूर्ण साँचो

सुख के हो अनि असार धरममय सुख के हो नबुझ्नाले नै यस्तो भएको हो । बुद्धधर्म अनुसार जो अनित्य छ, नाशवान् छ त्यो दुःखदायक हो, त्यसबाट साँचो सुख प्राप्त हुनु असंभव छ । अनि यो संसारमा नित्य रहने के छ र न जड न जीव । यसैले भौतिकताले हामीलाई सदा सुख दिन असमर्थ हुन्छ, यसको आकर्षण क्षणिक र अस्थिर हुन्छ भन्ने कुरा स्पष्ट हुन्छ ।

भगवान् बुद्धकै प्रारम्भिक जीवन अध्ययन गर्दा हामी पाउँछौं वहाँ एक राजकुमारका रूपमा जन्मनुभएको थियो र लोकका सम्पूर्ण ऐश्वर्य माझ बस्त पाउँदा पनि वहाँले बिघ्न—रहित साँचो वास्तविक सुख लाभ हुन नसकिने देख्नुभो । फलस्वरूप जीवनको यथार्थता बुझी दुःखको जरो नै उखेली परम सुख प्राप्तिको खोजमा उनी हिँड्का थिए । वष्टौंको खोज, चिन्तन—मनन पछि जब उनले मानव जीवनको यथार्थता बोधगरी दुःख विमुक्तभई सम्बोधिज्ञान प्राप्त गरे तब साँचो अखण्ड, अक्षय सुख पनि प्राप्त गरे । आफूले यसरी प्राप्त गरेको परम सुख सबै मानिसले पाउन सक्न, भन्ने अनुकम्पाराखी पछि उनले धर्म—चक्र प्रवर्तन गरे । उनका वचनानुसार जातिपि दुखो (जन्म हुनु नै दुःख), व्याधिपि दुखो (रोग हुनु नै दुःख), यस्तिवृत्ति न लभति तस्मि दुखों (चाहिएको नपाउनु दुःख), पियेहि वियोगो दुखो, अप्यप्येहि सम्पयोगो दुखो (प्रियसित वियोग अनि अप्रियसितको मिलन पनि

दुःख) यसरी संक्षेपमा पञ्चतकन्ध (रूप, वेदना, संज्ञा, संस्कार, विज्ञान) ने दुःखको भण्डार हो। यसबाट मुक्त हुनु दुःखको अन्त र महान् सुख प्राप्त गर्नु हो। यो दुःख चक्रबाट मुक्त हुन उनले जुन उपाय बताए त्यही ने परम सुख प्राप्तिको मार्ग पनि हो। तथागतले 'चरथ भिक्खुवे आरिकं बहुजन हिताय बहुजन सुखाय' भनी मानवका हित-सुख निस्ति यस मार्गको प्रसार-प्रचारगरिहिँड्ने आदेश भिक्षुहस्तलाई दिनुभएको हो।

बुद्धका 'उपदेशानुसार दुःखको हेतु र त्यसको निरोधको उपाय नजानी अविद्या अज्ञानमय अंधकारमा डुबिरहेको हुनाले हामी साँचो सुखबाट बच्चित भइरहेका हों। यही अविद्याको कारण तृष्णाको मोहक जालमा परी क्षणिक सुखमा भुली घोर दुःखमा फैसिरहेका हों। बुद्ध भन्दैन् 'तृष्णाको धारा मनोहर देखिन्छ, सुख खोज्ने मानिस त्यसका धारामा पर्छन् अनि जन्म जरा दुःखको बन्धनमा पर्छन्' (धर्मपद ३४१)। भनिन्छ तृष्णाले क्षणिक, सार रहित अल्प सुखको लोभ दिलाई सदा असंतोष मात्र बढाइरहन्छ। यसरी तृष्णाआसक्ति ने दुःखको मूल जरो हो जसले कहिल्ये तृप्त नहुने पञ्चकाम-गुणमा भुलाई हामीलाई सदा प्रपञ्चमा डुबाई साँचो सुखबाट झनझन टाढा लैजान्छ भन्ने यथार्थ दुःख मुक्तिको उपायमा लाग्नु ने सम्यक् दृष्टि खोलिनु हो जो अन्तमा सुखप्रद हुन्छ भन्ने कुरा बौद्ध ग्रन्थावलीको अध्ययनबाट बुझिन्छ। यसरी क्रमशः के सार अनि के असार बुझ्दै सम्यक् पथमा लागेर परम सुख प्राप्त गर्नु मानव जीवनको लक्ष्य हो भन्न सकिन्छ। अंगुस्तर निकायमा बुद्ध वचनानुसार "गृहस्थ सुखभन्दा प्रब्रज्या सुख उत्तम हो; कामभोग सुखभन्दा अभिनिष्ठकमणको सुख, लौकिक सुखभन्दा लोकोत्तर सुख उत्तम; भौतिक सुखभन्दा अभौतिक सुख एवं शारीरिकभन्दा चैतसिक सुख श्रेष्ठोत्तम"

बताएको छ।

यस्ता उत्तम सुखका निम्ति प्रथम आवश्यकता हुन्छ चित्त विशुद्धि (सचित्त परियोदयपन एतं बुद्धान सासनं)। आफैले आफनो चित्तलाई परिशुद्धराखो तृष्णा-आसक्तिको प्रभावबाट आफूलाई अलग राख्ने मूल शिक्षा बुद्ध-वचनका रूपमा हामी पाउँछौं। (चित्तं दन्तं सुखावहं वा चित्तं गुत्तं सुखावहं) दमन गरिएको वा वशमा राखिएको चित्त सुख दायक हुन्छ भन्ने धर्मपदमा छैदेछ। बुद्धधर्मानुसार मानव जीवनमा सुख-दुःखदायक कार्य संचालक मूल रूपमा मन वा चित्त ने हो। 'मनसा वे पसन्नेन भासति वा करोति वा, ततो नं सुख मन्वेति छाया व अनपायिनी' अर्थात् शुद्ध स्वच्छ मनले बोले वा काम गरे छायाले यैं सुखले पछ्याउँछ भन्ने बुद्ध वचन प्रसिद्ध छ। यही मन वा चित्तलाई शुद्ध र निर्मल बनाउन शीलको आवश्यकता पर्छ। ओहालोतिर बग्नु पानीको स्वभाव भए यैं भनिन्छ मनलाई स्वतन्त्र छोडिदिए राग, द्वेष, मोहको मायावी चक्रमा घुमी विषयासक्तितिर मात्र लागिरहन्छ जसको फलस्वरूप पछि दुःख आइलागदछ। भगवान् बुद्धले भनेका पनि छन् 'नत्यं राग समो अग्नि, नत्यं दोस समो कलि' (राग जस्तो अग्नि, द्वेष जस्तो मल अरु केही हुँदैन। यीनै राग द्वेष मोहले प्रेरित भएर आफैले निर्माण गरेको संस्कारको प्रवाहमा हामी अनायास बिगिरहेका छौं जसमा साँचो सारपूर्ण सुखको नितान्त अभाव रहन्छ। संक्षेपमा धर्मपदका शब्दमा 'संखारा परमा दुक्खा (संस्कारभन्दा ठूलो दुःख अरु छैन)। यसर्य यही संस्कार सहेतु निमूल गर्नु ने परम सुख उपलब्ध हुनु हो। बुद्ध भन्दैन् 'अनिच्चावत संखारा, उपादावय धर्मिनो, उपजित्वा निरुद्धन्ति तेसं उपसमो सुखो (समस्त संस्कार अनित्य हो। उत्पन्न हुनु साथै विनाश हुनु त्यसको स्वभाव हो। उत्पाद एवं निरोध निरन्तर भइरहने यो परिवर्तनशील संस्कार-

बाट मुक्त हुनु नै परम सुख हो ।) यस्तो संस्कार निर्मल भइसकेको जन्म जरा मरण चक्रबाट मुक्त हुनु नै बुद्ध-धर्ममा निर्वाण भनिएको छ अनि भगवान् बुद्धका शब्दमा ‘निवासं परमं सुखं’ (निर्वाण नै परम सुख हो) । भनिन्थ निर्वाणरूपी सुखको तुलना अरु कुनै पनि सुखसित गर्न सकिन्न ।

यही परम सुख—निर्वाण प्राप्तिको मार्ग हो शील, समाधि, प्रज्ञा जसलाई अको शब्दमा बुद्धशासनको अष्टांगिक मार्ग पनि भनिन्थ । सम्यक्-दूषित प्राप्त साधकहरू दुःख-विमुक्ति र परम सुखका निम्नि सानातिना लौकिक सुख त्यागी यही बुद्धोपदेशित सम्यक् पथमा रत हुन्थन् । भनिएको पनि छ—

मत्ता सुख परिच्छागा पस्से चे विपुलं सुखं
चजे मत्ता सुखं धीरो सम्पस्सं विपुलं सुखं ।

(अर्थात् अल्प सुख त्यागनाले विपुल सुख प्राप्त हुने भए पण्डितहरूले विपुल सुखका निम्नि अल्प सुख स्थाग्नुपछं) । यसप्रकार हामी देख्दौं शील सदाचार नै परम सुख प्राप्तिको आधारशिला हो । अविलित भई शीलमय जीवन यापन गरी समाधि र प्रज्ञाको विकासबाट अन्तमा दुःख सहेतु उन्मूलन होइन्थ । त्यस्तेह धर्मपद भन्थ ‘सुखो पञ्चाय पठिलाभो’ (प्रज्ञा लाभ सुखकर

हुन्थ) । भगवान् बुद्धका सम्पूर्ण उपदेश यही परम सुख दिलाउने मार्ग हो भन्दा अत्युक्ति नहोला । यसैकारण ‘बुद्धोपदेशमा प्रसन्न हुने भिक्षुहरूले सम्पूर्ण संस्कारलाई शान्त गरी सुखमयपद प्राप्त गर्छन्’ (धर्मपद ३६८) ।

वास्तवमा राज्ञरी विचार गरे स्पष्ट बुझिन्थ—

लोकमा बुद्धको अवतरण हुनु नै मानव प्राणीलाई जीवनको यथार्थता बोध गराई सद्गमं देशना गरी दुःख-विमुक्त परम सुखको मार्ग देखाउनका लागि हो । अंगुत्तर निकायकै शब्दमा ‘भिक्षुहरू हो ! एक व्यक्ति...लोकमाथि अनुकम्पा-राखी, देव मनुष्यादिका अर्थ, हित अनि सुखका निम्नि उत्पन्न हुन्थ; कुन चाहिँ एक व्यक्ति ? तथागत अहंत सम्यक् सम्बुद्ध !’ यसेले हामी उही परम सुखदायक धर्म-प्रणेता भगवान् बुद्धका शरण पछ्दौं निर्वाणको कामनाराखी अनि साथै धर्मपदका स्वरमा स्वर मिलाई भन्दौं—

सुखो बुद्धानुप्तादो सुखा सद्गम देसना
सुखा संघस्स सामग्री समग्रानं तपो सुखो ।

(अर्थात् बुद्धहरूको जन्म सुखदायक हुन्थ, सद्धर्म-को उपदेश सुखदायक हुन्थ, संघको एकता सुखदायक हुन्थ अनि एकतायुक्त तप चर्या सुखदायक हुन्थ) ।

सबै सत्ता भवन्तु सुखीतता ।

कृ

तिम्रो दुःख मेरो दुःख हो र तिम्रो सुख मेरो सुख हो ।

— बुद्ध

देवदह

— भुवनलाल प्रधान

(भू. पू. मन्त्री, त्रिशक्ति पट्ट प्रथम श्रेणी, गो. द. बा. प्रथम श्रेणी इ०)

भगवान् बुद्धको जन्म हुनलागेको बेला कपिल-वस्तुको सानो गणतन्त्रको सेरोफेरोमा अनेकों राज्यहरू थिए। कपिलवस्तुको पूर्वतिर शाक्यहरूके अर्कों गणतन्त्र कोलिय राज्य थियो। यो कोलिय राज्य देवदह राज्यको नाउँले पनि प्रसिद्ध थियो। ललितविस्तर अनुसार कपिलवस्तुका शाक्यहरू शाक्य र देवदहका शाक्यहरू शाक्यवंश कहिन्थे। ललितपुरमा आजसम्म पनि शाक्यवंश कहिने एक थरी शाक्यहरू छन्। कपिलवस्तु र देवदह राज्यहरूको बीच रोहिणी नदी (यो रोहिणी नदी आज पनि हिमालय पहाडबाट निस्की नेपालको रुम्मिदई जिल्लाबाट बग्दै भारतको गोरखपुरमा रापती नदीमा मिसिन्छ)। एकपल्ट कपिलवस्तु र देवदहका शाक्यहरू सिँचाङ्को लागि यही रोहिणी नदीको पानी लिने कुरामा कगडा गर्न लागे र स्वयं भगवान् बुद्धको मध्यस्थिताबाट मात्र उनीहरूको बीचमा हुन लागेको मुठभेड हटाउन सकिएको थियो।) बगदथ्यो र यही नदी यी दुई राज्यको सीमाना थियो। कपिलवस्तुको दक्षिणमा पावा र कुशीनगर गणतन्त्रहरू थिए र तिनको पनि दक्षिणमा मगधको शक्तिशाली राजतन्त्र थियो। पश्चिमतिर अर्को बलियो राजतन्त्रात्मक राज्य कोसलको भूभाग थियो। कपिल-वस्तुको उत्तरतिर सानसाना स्वावीन वा पराधीन राज्यहरू

थिए होलान्। काठमाडौं उपत्यकामा चाहिँ वंशावलीमा लेखिए अनुसार बलिया किरात राजाहरू राज्य गर्दथे।

कपिलवस्तु गणतन्त्र हिमालय पर्वतको फेदीमा अवस्थित थियो र यसको वरिपरि माथि लेखिए बमोजिम राज्यहरू थिए। यस गणतन्त्र राज्यका राजा शुद्धोदन थिए। तिनताका सानसाना गणतन्त्रका प्रमुखहरू राजा नै कहिन्थे। शुद्धोदन यस्तै राजा थिए। यिनका दुई रानी थिए—मायादेवी र प्रजापति गौतमी। यिनीहरू दुबैजना देवदह राज्यका तत्कालीन राजा “अञ्जनका” छोरीहरू थिए। यी “अञ्जन” र शुद्धोदनका टाढाका पूर्खाहरू एक थिए। शाक्य कुलको एवं कोलिय कुलको उत्पत्तिबारेको कथा भनौं वा इतिहास भनौं यसप्रकार छ।

उहिले उहिले शाकेतका राजा महासम्मत थिए। ललितविस्तर अनुसार यिनका छोरा रव भए। रवका छोरा उपोसथ र उपोसथका छोरा मान्धाता भए। मान्धाताका छोरा नभएकोले उनी पछि उनकी छोरीका छोराले राज्य पाए। यिनैका छोरा सुजात उनीपछि राजा भए। यी राजा सुजातका शोभावती रानीबाट ओपुर, निपुगु, करकण्ड, उल्कामुख र हस्तिकशीर्ष नाउँ गरेका पाँचजना छोरा र सुधा, विमाता, विजिता, जिता र जालि नाउँ गरेका पाँचजना छोरी थिए। यी राजाका

रखोटी जयन्तीबाट जन्मेका अर्को एकजना छोरा जयन्तु पनि भए । यी जयन्तुलाई ने थाफू पछि राजा बनाउन राजा सुजातले आफ्ना छोराछोरी नौजनालाई देश निकाला गरे । लङ्घाको महावंश अनुसार महासम्मतको धेरै धेरै पुस्तापछि मात्र ओक्काक (इक्वाकु) राजा भएका थिए । यिनैका जेठा छोरा उल्कामुख थिए । तर दीर्घनिकायको अस्बष्ठ सूत्र अनुसार ओक्काक राजाका ओक्कामुख (उल्कामुख), करकण्ड, हथिनिक, सिनिपुर नाउँका चार छोरा र पाँच छोरीलाई देश निकाला गरे । आफ्नो देश निकाला पछि उनीहरूले हिमालयको फेदीमा कमलपोखरीको किनारनिर ठूलो शाक वन भएको ठाउँमा बसोबास गरे । जात बिग्रिने डरले उनीहरूले आफ्नै बहिनीहरूसित सहवास गरे । राजा ओक्काकले आफ्ना भारदारहरूसित राजकुमारहरू 'आजकाल कहाँ बस्छन्' भनी सोधे । "महाराज, हिमालयको फेदीमा, कमल-पोखरीको किनारमा एउटा ठूलो शाक वन छ । त्यहीं उनीहरू आजकाल बस्छन् । जात बिग्रिने डरले उनीहरूले आफ्नै बहिनीहरूसँग सहवास गरेका छन् ।" भन्ने जवाफ मिल्यो । यसले राजा ओक्काकले सोद्वेग बोले, "शाक्य छन् राजकुमारहरू सच्चा तवरले । बिलकुल शाक्य छन् राजकुमारहरू ।" तदन्तर उनीहरू 'शाक्य' कहलिएर ओक्काक शाक्य जातिका पुर्खा भए ।"

यहाँ 'शाक्य' शब्दको अर्थ 'शाक-वृक्षको' भन्ने अर्थ पनि हुन्छ । 'शाल' वृक्ष भनेको शाक-वृक्ष हो । 'कही' कही राजा ओक्काकले आफ्ना छोराछोरीहरूको सहवासको कुरा विद्वान्हरूको सभाद्वारा 'शाक्य' अर्थात् 'उचित हुन सक्ने' ठहन्याउन लगाए भनेर लेखिएको छ ।

उपरोक्त अस्बष्ठ सूत्रको कुरालाई बुद्धबोधले यसरी लेखेको छ, "... ओक्काक राजाका भृता, चित्ता, जयन्तु, जालिनी, विशाखा पाँच रानी थिए । ... जेठी

रानीका ओक्कामुख, करकण्ड, हृत्थिनिक, सिनिपुर नाउँ गरेका चार छोरा र पिया, सुपिया, अनिन्दा, विजिता, विजितसेना नाउँ गरेका पाँच छोरी थिए । नौजना बच्चा पाइसकेपछि तिनको मृत्यु भयो । अब राजाले अर्को रानी विवाह गरेर तिनलाई पटरानी बनाए । ... तिनीबाट जन्मेका राजकुमार जयन्तुलाई राज्य दिन राजाले यी नौजना राजकुमार-राजकुमारीलाई देश निकाला गरे ।

... (पालि पौराणिक कथाहरूमा जुन नगरबाट राजकुमारहरू निकालिएका थिए त्यसको नाउँ दिइएको छेन । महावस्तुमा काशी-कोसल राजाको शहर शाकेत भनिएको छ । कोसलको शक्ति बढेर दक्षिण पुगेपछि शाकेत अर्थात् अयोध्याले नै कोसलको पहिलेको राजधानी श्रावस्तीको ठाउँ लिएको सम्भावना छ ।) ..... तिनैताका बोधिसत्वले कपिल ब्राह्मणको जन्म लिएका थिए र हिमालयको फेदीमा शाक वनमा कमल-पोखरीको छेउ आश्रममा तपस्या गरिरहेका थिए । ... उनेको निर्देशनानुसार शाक-बन फाडेर शहर बनाइयो र 'कपिलवस्तु' भनियो । ... जात बिग्रिने डरले यी चार दाजु र चार बहिनीले आमा-सरहकी जेठी दिदी एकजनालाई छाडेर आपस्तमा सहवास गरे । यी जेठी दिदी पछि कोढले पीडित भएकोले वन एकान्त 'कमलपोखरीको माझमा छाप्रोमा राखिइन् । ... यसै बखत वाराणसीका राजालाई पनि कोढको रोग लागेर राजपाट छोरालाई दिई त्यहीं वनमा एकलै बसेका थिए । त्यहीं वनमा 'कोल' भन्ने जडीबूटी खानाले उनको रोग निको भएको थियो र उनी सुन्दर बनेका थिए । . . . (महावस्तुमा यी राजाको नाउँ 'कोल' भनिएको छ र यही नाउँबाट 'कोलिय' नाउँको व्याख्या गरिएको छ ।) ... एकदिन यी राजाले ती राजकुमारीलाई बाघले हमला गर्न लागेको बेलामा भेट्टाए, परस्परमा परिचय भयो । राजाले कोल

जडौबूटी छवाएर तिनलाई पनि कुछ रोगबाट मुर्क भएकी सुन्दरी तुल्याएर तिनीसँग सहवास गरे । यथा समयमा तिनीहरूका १६ पटक जुम्लाहा छोरा जम्मा ३२ जना छोरा भए । ... ती राजाका छोराले थाहा पाएर बाबुलाई बनबाट फर्किउन बोलाउन आए । तर कोल राजा फर्कन मानेनन् । बरू उनले आफ्ना छोरा राजालाई कोल-वृक्ष हटाएर आफ्नो लागि त्यही एउटा शहर बनाइदिन आग्रह गरे । तदनुसार त्यहाँ नगर बनियो । कोल-वृक्ष हटाएर बनाइएको शहर भएकोले यसको नाउँ 'कोल-नगर' र त्यो ठाउँ बाघको बाटो भएकोले 'ब्याघ्रपथ' पनि रह्यो । आफ्ना छोराहरू विवाह योग्य उमेरको भएपछि ती राजकुमारीले उनीहरूलाई कपिलवस्तुका शाक्यहरू मामा हुन् भन्ने कुरा बताइन् र त्यहीबाट केटी खोजेर ल्याउन भनिन् । तदनुसार यी कोलिय कुमारहरूको शाक्य कुमारीहरूसँग वैवाहिक सम्बन्ध जोडियो ।

शाक्य र कोलियको उत्पत्ति यही हो र यसरी शाक्य र कोलियहरूको वैवाहिक सम्बन्ध बुद्धको समयसम्म पनि अटूट कायम रह्यो । ... ”

बुद्धघोष (ई० सन् ४००-५०० तिरका) को भनाइ जस्तै उनीभन्दा अगाडिका अश्वघोष (ई० सन् १००-२०० बीचका) ले आफ्नो प्रसिद्ध काव्य 'सौन्दरनन्द' मा यसो लेखेका छन्, “... कपिल गौतम ऋषि तपस्या गरिरहेको आश्रममा केही इक्ष्वाकु वंशीय राजकुमारहरू बसोबास गर्ने इच्छाले गए । उनीहरू निवास गरेको ठाउँ शाक-वृक्षले ढाकिएको थियो, यसैले ती इक्ष्वाकु वंशीहरू पृथ्वीमा 'शाक्य' कहलिए । उनीहरूका उपाध्याय कपिल गौतम ऋषि भए, गुरुकै गोत्रबाट उनीहरू 'गौतम' कहलिए । यी नै कपिल ऋषिले त्यस बनमा केही जग्गामा चिन्ह लगाएर आफू मरेपछि त्यस क्षेत्रफलभित्र एउटा नयाँ शहर बसाल्न ती राजकुमारहरूलाई भने । तदनुसार ती

इक्ष्वाकु राजकुमारहरूले ती कपिल ऋषिको आश्रम स्थानमा नगर बसाले, यसैले त्यसको नाउँ 'कपिलवस्तु' रह्यो ।

यही कुरालाई ललितविस्तरमा अलि फरक गरेर दिइएको पाइन्छ । त्यसमा छोराछोरीहरूलाई निकाल्ने राजाको नाउँ 'मुजात' भनिएको छ र राजकुमार राजकुमारीहरूको नाउँ पनि मायि शुहमा लेखिए अनुसार फरक छन् । अनि जेठी राजकुमारी पियाको नाउँ पनि 'अमृता' भनिएको छ र यिनी राजा शुद्धोदनकी दिदी भनिएको छ । ललितविस्तर अनुसार यसरी स्थापित भएको कपिलवस्तुमा यथा समयमा वस्ती बढाएगयो, वरपरका मानिसहरू पनि यहाँ बसाई सनं आए । जेठा राजकुमार ओपुर यस नर्या कपिलवस्तुका राजा भए । महावंश अनुसार जेठा राजकुमार ओक्कामुख अर्थात् उल्कामुख थिए । कपिलवस्तुका संस्थापक यी राजा उल्कामुखका धेरै पुस्तापछि उनका कुलमा जयसेन राजा भए । यी जयसेनका छोरा सिहहनु र उनका छोरा शुद्धोदनहरू थिए । देवदह अर्थात् कोलिय राज्यमा चाहिँ देवदह शाक्य राजा भए । यिनी जयसेनका समकालीन थिए । यिनका छोरा राजा अञ्जन सिहहनुका समकालीन थिए । शुद्धोदनकी बहिनी अमिताको विवाह सुप्रबुद्धसित भएको थियो र सिद्धार्थ (भावी बुद्ध) की पत्नी यशोधरा यिनीहरूकै छोरी थिइन् । सुप्रबुद्ध अञ्जनका छोरा थिए र मायादेवी प्रजापती सुप्रबुद्धका दिदीबहिनी थिए । तर ललितविस्तर अनुसार चाहिँ मायादेवी र प्रजापती देवदह शाक्य प्रमुख 'सुभूति' भनेका छोरीहरू थिए । कुनैकुनै किताबमा अञ्जनलाई कपिलवस्तुका जयसेनका समकालीन देवदहका राजा औकाकका छोरा पनि भनिएको छ । देवदहका राजा यी अञ्जनले त्यसबद्धतमा प्रचलित भइरहेको कुड्ज संवत्सलाई फेरेर अञ्जनी संवत् पनि

चलाएका थिए । राजकुमार सिद्धार्थको जन्म यही अञ्जन संवत् को ४० और वर्षमा भएको तथा कोसलका राजा विडुभले कपिलवस्तु ध्वस्त पारेको अञ्जन संवत् १४६ सालमा भनिएको छ । तर यी मिति आपस्तमा नमिलेको प्रत्यक्ष देखिन्छ । किनभने कपिलवस्तु ध्वस्त गरेको बखत भगवान् ज्यूँदै हुनुहुन्छ ।

माथि बुद्धघोष अनुसार देश निकाला गरिएकी र पछि कोढी भएकी जेठी राजकुमारी पियालाई ललित-विस्तरमा मिहनुकी छोरी र शुद्धोदनकी दिदी वा बहिनी भनिएको छ र यिनको नाउँ पनि अमृता वा अभिता भनिएको छ । यिनलाई इवेतकुण्ठ रोग लागेर दु साध्य भएपछि हिमालय पहाडको फेदीमा कतै एकान्त स्थानमा लगिइन् । उनी त्यहीं बसिरहेकी थिइन् । त्यसपछि उनको रोग हिमालय पर्वतको स्वस्थ हावापानीले निको भयो र बनारसका राजासँग भेट भएको, परस्पर आकर्षित-भई सहवास भएको र कालान्तरमा ३२ जना छोरा भएको यथावत् नै छ । यी ३२ जना कुमारहरू 'कोलिय' कुमार भनिए । कोल-वृक्षको नाउँबाट 'कोलिय' भयो वा बाबू चाहिँ 'कोल' राजाको नाउँबाट 'कोलिय' भयो यो कुरा स्पष्ट छैन । जंगलमा खाने कुराको अभाव भएपछि एकदिन यी कोलिय कुमारहरू नगीचेको बस्ती कपिल-वस्तुमा माझन गए । यसरी ३२ जना सुन्वर र सुडौल शरीरका कुमारहरू मार्दै हिँडेको खबर राजा शुद्धोदनकर्हाँ पुर्यो । उनीहरूलाई बोलाई सोधपुछ गर्दा कुरा खोलियो । राजा शुद्धोदन खुशी भएर दिदी वा बहिनी अमृतासँग भेटन गए । अमृता र उनका लोग्ने बनारसका राजा शहरमा बस्न नमानेकाले शुद्धोदनले उनीहरूको निम्ति उहीं बस्ने प्रबन्ध मिलाइदिए र ३२ जना कुमारहरूको पनि चाहिँदो बन्दोबस्त गरिदिए । पछि यिनीहरूको कपिलवस्तुका शाक्य कुमारीहरूसँग विवाह भयो । यिनी-

हरूकै सन्तान 'कोलिय शाक्य वंश' अर्थात् 'शाक्यवंश' मात्र कहलिए । यिनीहरूले नै कोलिय राज्यमा राज्य गर्न लागे ।

'कोल-नगर'को स्थापना बारेको कुरा माथि उल्लेख भइसकेकै छ । यो 'कोल-नगर' बाघको पनि बाटो भएकोले 'व्याघ्रपथ' पनि भनियो । यहाँ बस्ती बढेपछि यसलाई 'व्याघ्रपुर' भन्ने गनु' स्वाभाविकै छ । जातक अर्थकथा अनुसार यस कोलिय राज्यमा शाक्यहरूले विशेष पर्व-पर्वमा नुहाउने गरेको एउटा ठूलो पोखरी वा दह भएको कारणले यसलाई 'देवदह' नाउँ राखियो । संयुक्त निकायको अर्थ कथामा के लेखिएको छ भने कोलिय नगरलाई त्यही ठूलो दहको नाउँबाट 'देवदह' पनि भनियो । दीर्घ निकायको अर्थकथामा पनि 'देवदह' भनेको कोलिय नगरको अर्को नाउँ हो भनेर किटानसाथ लेखिएको छ । 'देवदह' कोलिय राज्यको राजधानी थियो भनेर जातक अर्थकथामा भनिएको छ । लङ्घाको महावंशमा यसो पनि लेखिएको छ कि देवदह एउटा शाक्य राज्य थियो र एक बखत देवदह शाक्य नामका एकजना शासक यहाँ राज्य गरिरहेका थिए । यही देवदह शाक्यका छोरा अञ्जन थिए । मायादेवी, प्रजापतीहरू यिनै अञ्जनका छोरी थिए । तर ललितविस्तरमा मायादेवीहरू 'शाक्य राज्य'का प्रमुख 'सुभूति'—का छोरी थिए भनिएको छ । शाक्य राज्य भनिएको ललितविस्तरमा मायादेवी र प्रजापती दन्डपाणिकी छोरी हुन् भनेर पनि लेखिएको छ । यी दन्डपाणि अञ्जनका छोरा र सुप्रबुद्धका दाजु थिए । 'कोलिय शाक्य राज्य' नै बुझिन्छ ।

अन्तमा यहाँनिर के सम्झनु आवश्यक देखिन्छ भने बुद्धकालीन देवदह राज्य अहिले हाम्रो भैरहवा जिल्ला अन्तर्गत केरवानी गाउँ पञ्चायत इलाकाभित्र परेको भान हुन्छ । हुन त अशोकको लुम्बिनी-स्तम्भ सन् १८९६ मा

एस धम्मो सनन्तनो

- भिक्षु सुदर्शन

[श्री ५ महाराजाधिराज तथा श्री ५ बडामहारानीको समुपस्थिति रहेको वीरगंजमा भएको हिन्दू सम्मेलनमा सरकारहरू र अन्य प्रतिष्ठित सहभागीहरूको समक्ष पोखिएको यो लेख उद्गार स्वरूपको प्रवचन हो । संपादक]

पवित्र धरती नेपालको लुम्बिनीमा जन्मनु भएका बुद्ध र बुद्धका उपदेश बारेमा सीमित समयभित्र समुचित रूपमा भन्ने क्षमता ममा छैन । एक कलाकारको कलाकृति हेर्नलाई कलामर्मज्ञको आँखा अनिवार्य छ भन्ने एक महाकविको कविताको रसपान गर्नलाई कवित्वको गुण हुनुपर्दछ भन्ने रागमा अनुरक्त नहुने, द्वेषमा दूषित नहुने र मोहमा अभिभूत नहुने बुद्धको दर्शन गर्नु बुद्धधर्मलाई पाउनु राग, द्वेष र मोहमा अभिभूत र आप्लावित भइकन सम्भव छैन । यी राग, द्वेष र मोहमा विजय पाउँदैजान मानिस धार्मिक र कर्तव्यनिष्ठ हुँदैजानुपर्दछ ।

यहाँ हाम्रो राष्ट्रिय कण्डासँगै अनेक धर्म र दर्शनलाई अभिव्यक्त गर्न अनेक रंगका आकार प्रकारका अनेक कण्डाहरू सँगराँगै फरफहराइरहेका छन् । कहीं

गेरुवा रंगको चतुष्कोण कण्डा छ ! अर्कोतिर “छ वण्ण रसि” छ: वर्ण रश्मिको प्राचीन अभिधारणामा निर्मित बौद्ध कण्डा छ ।

नीलो, पहेलो, रातो, सेतो र कलेजी रंगको यो कण्डा ! तथागत अहंत सम्यक् सम्बुद्धको केश, चीवरवस्त्र, रगत, हाड र मुटुको सम्झना दिने यो कण्डा । पहिलो रंग नीलो रंग, न्यायको प्रतीक हो । न्याय दिनु र न्याय पाउनु मानिस मात्रको कर्तव्य र अधिकार हो । “बाँच र बाच्च देऊ” बुद्धद्वारा हाम्रा निर्मित दिनु भएको अहिंसा धर्मको आधारशिला हो । यो आधारशिला संस्थापित गर्न बुद्ध, बोधिसत्त्व, महापुरुष, महामुनि, जिन सन्त र सम्राट्हरूको थाफ उत्सर्ग भइकन पनि अरूलाई बचाउने आदर्शवाट अभिप्रेरित र अनुप्राणितगरी माथि उठाइराखेको हुन्छ ।

(११ पेजको बाकी)

खनेर पता लगाउने बुटवलका तत्कालीन बडाहाकिम खड्ग शम्शेरले प्राचीन देवदह आजकालको सैनामैना हो भनेर लेखेका छन् । तर खस्यौलीबाट भैरहवा जाने बाटोबाट अलि पर गएपछि भग्नावशेषहरू थुप्रै भएको एउटा ठाउँ आइपुग्छ । यहाँ कैयन खिइसकेका मूर्तिहरू पनि मौजूद

छन् यहाँबाट भवानीपुर नगीचै छ । रोहिणी नदीको पनि विचार गर्दा यो भग्नावशेष देवदहकै हुनु धेरै सम्भावना छ । हुन त अहिले ठोकुवा गरेर भन्न हामीसित सामग्री पर्याप्त जुटिसकेको छैन । त्यस्तै यही जिल्लामा ‘बघौर’ भन्ने ठाउँ प्राचीन ‘व्याघ्रपुर’ हुनसक्ने लोकोक्ति पनि छ । ★

सिद्धार्थले महाभिनिष्ठकमण गर्नु भयो । त्यसपछि सर्वप्रथम उनले आफ्नो तलवार म्यानबाट छिकेर के गर्नु भयो ? राजकुमार सिद्धार्थले रक्षाधर्मसँगै एक नयाँ आदर्शको प्रतिपादन गर्न आफ्नो तलवारबाट आफ्ना लामालामा केश काट्नु भयो । माया ममता माथि विजयको यही पहिलो क्रियात्मक महान् आदर्श हो । जति जति माया मोहबाट विरतिको स्तरबाट न्याय हुन्छ, त्यति त्यति नै न्यायको मानवतावादी विशुद्धता र गहनता गहिरो हुन्छ ।

पीत रंग बुद्धको चीवरको स्मृति दिने करुणाको प्रतीक हो । बुद्धको ब्रजाले सधैँ महाकरुणाको परिधान लाएको हुन्छ । न्याय र करुणाको बीचमा सामञ्जस्यता राख्नु, व्यवहार र आदर्शको बीचको फासला राख्न नदिनु सम्यक् प्रजाविना सम्भव हुँदैन ।

बौद्ध कण्डाको तेश्रो रंग रातो रंग हो । बुद्धको ४५ वर्षसम्मको बहुजन हिताय र बहुजन सुखायमा सक्रिय सजग प्रवाहमय रगतको प्रतीक रंग । यो सेवाको प्रतीक हो । हात्रो रगत, रगत पिपासु बन्नलाई होइन, रगत-पातको अशान्तिको कारण बन्नलाई होइन, मानव बन्धुको शोषण गर्नलाई होइन, अपितु सेवाको लागि हो । शान्त-चित्तबाट क्रियावाद सेवाको लागि हो । शान्तिक्षेत्र नेपालको निर्माणार्थ यही सेवाको रगतको सक्रिय प्रवाह जरूरत छ । यस कण्डाको रातो रंगले रगतदानको प्रेरणा मात्र दिँदैन, अपितु प्रतिपल यो रातो रगत स्वच्छ र शुद्ध रूपमा प्रवाहित हुनदिन स्वस्थ, शान्त एवं प्रणीत मनः संसार निर्माण गर्न वरद शक्ति पनि प्रदान गर्दछ ।

सेतो रंग बुद्धको हाडको पवित्रताको प्रतीक हो । हात्रा शरीरको आकार प्रकारको आधार हाडहरू हुन् । मानिसको अस्तित्वको आधार पनि पवित्रता हो ।

अपवित्रताको अवस्थामा, अपवित्रको अनुपातमा, अपवित्रताको स्वरूपमा हामी हात्रो आखामा मानिस भएता पनि धर्म दर्शनको भाषामा मानिस भूत, प्रेत, पिशाच र राक्षस पनि हुनसकिन्छ ।

बुद्ध महान् र पवित्र छ, त्यर्संकारण २५०० वर्ष पछि उनको अग्निसंस्कार पछिको अवशेष अस्थि आजसम्म पनि विश्वमा पूजित भए । हात्रो नेपालमा पनि आनन्द-कुटी र गणमहाविहारमा हेन्सक्ने रूपमा अस्थिधातु छन् । स्वयम्भूको कर्मराज गुम्बा र लुम्बिनी स्थित नेपाली कलात्मक बुद्ध-प्रतिमामा पवित्र अस्थिधातुहरू निधान गरिएका छन् । अधि अधिका लुम्बिनी र कपिलवस्तुको उत्खनन अवस्थामा पवित्र अस्थिधातुहरू पाइएको कुरा सुनिन्छ । लुम्बिनी गुरुयोजना अन्तर्गत लुम्बिनी र कपिलवस्तुको अब हुने उत्खनन क्रममा पनि यस्तै अस्थिहरू पाइनेछन् । प्राचीन बाडमयात्मक परिप्रेक्षबाट विचार गर्दा नवलपरासी स्थित र रामग्राम स्तूपमा यो सम्भावना रुन निसन्देह अवस्थामा पुन्याउँछ । बीरगंज स्थित स्तूपाकारको अवशेषलाई हेर्दा कमसेकम यो पुरातात्त्विक अध्ययन अन्वेषणको विषय भएको धारणा बनेको छ । यस अवशेष थुम्कोलाई आजकल मिलुवा भगवानपुर भन्ने गरेको छ । यहाँ एउटा बौद्धविहार बनाउनलाई राष्ट्रनायक सरकारबाट निगाह पनि गरिबकिसकेको छ । स्तूपावशेष नजिकै बीरगंज बौद्ध समितिको बौद्ध विहार बनेर स्तूपावशेषको पुरातात्त्विक अध्ययन अन्वेषण भए यो एउटा इतिहासकै क्रममा महत्वपूर्ण देन हुनेछ ।

कलेजी रंग ! बुद्धको मुटुको रंग ! अनुशासनको प्रतीक ! बुद्धधर्ममा अनुशासन मानवको मुटु हो । बौद्ध संस्कृतिको भाषामा अनुशासन नभएको मानिस मुटु नभएको मानिस हो ।

अनि यी सबै रंगहरूको एकाकार संगठित सम्मिलित एक रंग छ । स्वयं मूर्तिमान धर्मकाय बुद्ध ! न्याय, करुणा, सेवा, पवित्रता र अनुशासनलाई हामीले आ-आपनो क्षेत्रबाट आत्मसात् गर्नसके अमृतपानको आनन्द पाइनेछ । न्याय, करुणा, सेवा, पवित्रता र अनुशासनको शिक्षा बुद्धको मात्र संदेश होइन । किनभने सदाचारको शिक्षा बुद्धभन्दा अतीतका शिक्षा हुन् । हाम्रो आचार संहितामा यस्तै मानव-संस्कृतिलाई नैसर्गिक रूपमा विकास गर्नलाई आधार बन्ने प्रकारको हुनुपर्दछ, न कि धर्म विशेषको आदर्शको बन्धन भार ! आचार संहिता कानून मर्यादित र शक्ति-पोषित प्रकारको होइन, स्वच्छ हृदयबाट आत्मसात् गर्दै स्वागत अभिनन्दन गर्नसक्ने प्रकारको बन्नेछ । आचार संहितामा प्रतीक विशेष, प्राणी विशेषको मर्यादा र भाषा विशेषको मोहाकाशभन्दा माथि यही सन्ततन धर्म हो । यही आर्य धर्म हो । तर बुद्धदर्शनको आर्य शब्द मुखाकृति र मुखकोरंग

नहि वेरेन वेरानि, सम्मन्तीध कुदाचनं ।
अवेरेन च सम्मन्ति, एस धर्मो सन्ततनो ॥

यही सन्ततन धर्म हो । यही आर्य धर्म हो । तर बुद्धदर्शनको आर्य शब्द मुखाकृति र मुखकोरंग

विशेषमा सीमित छैन ।

न तेन अरियो होति, येन पाणानि हिसति ।
अहिंसा सब्बपाणानं, अरियो ति पवुच्चति ॥

यस आर्य-दर्शनमा मुखको आकृति छैन, बदनको रंग छैन । वैदिक, जैन, बौद्ध, शैवी, वैष्णव, शास्त्र, सिख आदि जुनसुकै धर्मका अनुयायी होस, सबै धर्मावलम्बीहरू यस आर्य परिभाषा भित्र परिवेषित छ । यही परिवेष्टनलाई स्वीकार गर्न सके मात्रै “बसुधैव कुटुम्बकम्” आदर्श काय, वाक् र चित्तबाट स्वीकार गर्न सकिन्छ भन्ने हामी सबैमा ज्ञातै छ ।

भवतु सब्ब मङ्गलं, रक्खन्तु सब्ब देवता ।
सब्ब बुद्धानुभावेन, सदा सोत्थि भवन्तु ते ॥

भवतु सब्ब मङ्गलं, रक्खन्तु सब्बदेवता ।
सब्ब धर्मानुभावेन, सदा सोत्थि भवन्तुते ॥

भवतु सब्ब मङ्गलं, रक्खन्तु सब्बदेवता ।
सब्ब सङ्घानुभावेन, सदा सोत्थि भवन्तुते ॥

“जूनकीरी त्यसबेलासम्म चम्कन्छ जबसम्म त्यो उडिरहन्छ । यही अवस्था मनको छ । जब हामी रोकिन्छौं तब अँध्यारोमा पछौं ।”

— वेली

शरण

— सुवर्ण शाक्य

शरण शब्दको अर्थ आश्रय अथवा आड लिनु हो । जुनसुकै प्रकारका मानिसलाई पनि आड चाहिन्छ । राजा मन्त्री र सेनाहरूका आडमा राज्य चलाउँछ भने भीखमंगा दानी गुणोहरूको आडमा जीवन यापन गर्छन् । आफैमा परिपूर्ण हुने व्यक्ति संसारमा कोही हुँदैन । हर वर्ग हर क्षेत्रका व्यक्तिले एक न एकको आडमा आफूलाई समर्पण गरेको हुन्छ । शरण विश्वासले हुन्छ, जर्वदस्तीले हुँदैन । बातावरणले कुनैपनि ठाउँ वा व्यक्तिको शरणमा पुन्याएको हुन्छ । कोही कोधीको शरणमा पुग्छ भने कोही लोभीको शरणमा पुग्छ । जस्ताको शरणमा पुग्यो उसको स्वभाव त्यस्तै बनेर आउँछ । शरणले स्वच्छ पनि हुन्छ, दूषित पनि हुन्छ । काम, क्रोध, लोभ, मोह, मद र मात्सर्यहरू आसुरी प्रवृत्ति हुन् भने क्षमा, दया र स्नेह आदि देवी प्रवृत्ति हुन् । आसुरी प्रवृत्तिले पनि सुख त प्राप्त हुन्छ तर शान्ति प्राप्त हुँदैन । यद्यपि सुख-शान्ति प्राप्त भएता-पनि त्यो क्षणिक र अस्थायी हुन्छ । त्यसको अन्त्य अवश्यम्भावी छ । यो जर्वदस्त प्रकृया हो सुख र शान्तिको । मानिसको अन्तिम लक्ष्य त सुख नै हो, शान्ति नै हो । क्षणभरको लागि सुख-शान्ति प्राप्त गर्ने उपायमा काम, क्रोध, लोभ आदि उपयुक्त हुन सक्छन् तर अन्त्य त्यसको दुःख र अशान्ति हुन्छ । राग, द्वेष, जाल-झेलले सुख पाएर दंगदास हुने धेरै हुनसक्छ तर मानिसको इच्छा बर्वेको प्रियभई निश्चलेष हुने हुँदा आफ्ना अन्तर्निहित

रागद्वे घहरूले आफैमा विरोध गर्नेभई त्यसबाट शंका र भय उत्पन्न भएर सदा असन्तोष र बेचैनीमा पने हुन्छ ।

मानिसमा आपत-

विपत र निराश आदिले धेर्दा ऊ शरण खोजेर हिँड्छ । पानी पर्दा पाटी र घाम लाग्दा रुखको शरण लिन जान्छन् । यो स्थायी शरण होइन क्षण-भरको लागि मात्र हो ।

रातमा बाध-भानु र चोर डाका आएमा पाटीले बचाउन सक्दैन, त्यस्तै रुखले पनि एक दुई कुरामा मात्र शरण दिनसक्छ । मानिसमा दुःख धेरै प्रकारबाट आइपछ । जुनसुकै प्रकारको दुःख आइपरेपनि छुटकारा पाउनसक्ने शरणमा जानु मंगलदायक हुन्छ । जहाँपायो वहीको शरण बास्तविकरूपमा अशुभकारक नै हुन्छ । शरणको विषयमा भगवान् बुद्धले भन्नुभएको छ—

नै'तं खो सरण खेम, नै'तं सरणमुत्तम ।

नै'तं सरणमा'गम्म, सद्ब दुश्खा पमुच्चति ॥

डस्ले गर्दा मानिसहरू पर्वत, बन, उद्यान, वृक्ष र तीर्थस्थानको शरण लिनजान्छन् । किन्तु यो शरण मंगलदायक होइन, यो उत्तम शरण पनि होइन, कारण यस्तो शरणले सबैप्रकारका दुःखबाट छुटकारा पाइँदैन ।

जाति, सम्प्रदाय, समाज र देशमा मानिसहरू अनुकूल स्थिति अनुसार पनि शरण लिनजाने हुन्छ । शरण दिनु सुजनता, सद्भावना, दया र क्षमाको परिचायक हो । शरणको नाममा शोषण हुने सम्भावना पनि छ यदि त्यो धूर्तेको देखोवा व्यवहारमा पन्यो भने ।

मानिसको लागि विभिन्न नियम कानून बनेको हुन्छ । ऊ नियम भित्र बस्नुपर्छ र अन्याय भएमा कानूनको शरणमा जान्छ । मानिसको लागि मानिसले नियम कानून बनाउने हुँदा बेला बखत अनुसार त्यसमा थपघट हुनु स्वाभाविक छ । सधैं न्याय ने मात्र परिरहन्छ भन्ने कुरा हुँदैन । यसले न्यायको नौसिंग हुन्छ भन्न्हन् । यसप्रकारले न्याय खोजदैजाँदा दरिलो नियमको आवश्यकता हुनजान्छ । यस्ता नियममा नैतिक नियमभन्दा निष्पक्ष र कामयादी मानिसको लागि अरु कुनै हुनसक्दैन । नैतिक नियम भनेको दया, माया, क्षमा आदि हुन् । आफूलाई दुःखपर्दा जसरी बेचैनीको अनुभव हुन्छ त्यसरी नै अरूलाई दुःखपर्दा बेचैनी हुनसक्छ भन्ने बिचारलिई आफूलाई दुःख आइनपरोस् भन्ने इच्छा भएँ अरूलाई पनि दुःख आइनपरोस् भनी अरुप्रति आफू सरह व्यवहार गर्नु कर्तव्य हो । यो कर्तव्य नै नैतिक नियम हो । मानिसको अन्तिम लक्ष्य सुख-शान्ति भएँ नैतिक नियमको मतलब पनि सुख र शान्ति हो । शान्ति र सुखको लागि मानिस आफूलाई अर्पणगरी कसैको शरणमा जान्छन् । तर शरणलिने ठाउँ कहीं संकुचित हुन्छ भने कहीं व्यापक हुन्छ । जन्मेपछि साथै आउने दुःखबाट मुक्त हुन मानिसले शरण खोजेकै हुन्छ । गलत शरणमा परी उल्टो दुःखको भुमरीमा चककर खाइरहनुपर्ने पनि हुन्छ । साँचैको शरण त्यो हुन्छ जहाँ मुखो दुःखो सबैलाई स्थान होस् । जहाँ जाति, धर्म, लिंग आदिको व्यवधान नहोस् । जहाँ नियम सबैले पालन गर्नसक्ने होस् । यसरी विचारगरी शरणको

खोजीगरी हेर्दा बुद्धको शरण नै एक उपयुक्त शरण ठहर्दछ । जहाँ शील पालन हुन्छ । जहाँ मार्ग नै मध्यम छ । जहाँ भेदभाव छैन । प्राणी मात्रलाई कष्ट हुने हिंसा वर्जित छ । साधुवाद छ शान्तिको । शान्ति नै धर्म हो बुद्धको । शान्ति एउटा शरण हो । शान्तिको कारण भेला भएका संघको उद्देश्य मानव कल्याण हो । मानवकल्याणका मार्ग प्रदर्शक गौतम बुद्ध जसले आफै उदाहरण बनी अगाडि सरे । यो कुरा यहाँ सत्य हुनआउँछ कि क्रान्ति गर्नु शान्तिको लागि हो भने शान्ति नै शान्तिको लागि पर्याप्त छ । धम्मपदको बुद्धवर्गमा शरणको विषयमा उल्लेख छ—

यो च बुद्धच्च धर्मं च, सञ्ज्ञच्च सरणं गतो ।
चत्तारि अरियसञ्चानि, सम्मापञ्जाय पस्सति ॥
दुव्यं दुव्यं समुप्पादं, दुव्यंस्स च अतिवक्तम् ।
अरियच्च'दुञ्जिकं भग्म, दुव्यं'पसमगामिनं ॥
एतं खो सरणं खेम, एतं सरणमु'त्तमं ।
एतं सरण'मागम्म, सब्द दुव्या पमुच्चति ॥

जो बुद्ध, धर्म तथा संघको शरण लिन जान्छ, जसले दुःख, दुःखको उत्पत्ति, दुःख निरोध र दुःख निरोध हुने आर्य-अष्टांगिकमार्गलाई प्रज्ञादृष्टिले हेरेको छ, उसताको शरण नै रक्षादायक उत्तम शरण हो, यही शरण लिएर नै सबै प्रकारका दुःखबाट मुक्त हुन्छ ।

साँचै बुद्धको शरण फलदायी शरण हो । बुद्धले आपना आदर्शहरू स्वयंमा प्रयोगगरी मानवप्रेमबाट प्राणी-मात्रमा प्रभाव राख्न सफल भएको थियो । उनी ध्वंगी, हठी र कपटी कहिल्ये भएन । अतः सम्पूर्ण विश्वमा बुद्धका उपदेशको स्थापना भएमा स्थायी शान्तिको सपना साकार हुन्छ । यस्ता बुद्धको शरण नै सच्चा शरण हो ।

बुद्धं सरणं गच्छामि !

धर्मं सरणं गच्छामि !

संघं सरणं गच्छामि !

तिमी बनूँ सदा !

- कर्म कार्की, तुलसीधारा

हे बुद्ध तिम्रो त्यो कोमल मन
हे शान्ति प्रिय र दयालुपन
नेपालीको छोरा शान्तिका दूत
हे बुद्ध तिमी देशको सपूत ।

हे बुद्ध तिमी कै म शान्त रहूँ
छल क्यै नगरी म स्वच्छ रहूँ
भावनाले तिम्रो मुटु छोओस्
मनमा तनमा त्यही मिलोस् ।

सत्य अङ्गालूँ भावना कोमल
चित्त सदा गगन कै विमल
न लिऊँ साथमा चुपी केही कर्दं
नपरोस् देख्न बेदना र दर्द ।

प्रेम सबमा मनले तनले
गरूँ म सधैँ कोमल पनले
हे बुद्ध तिमी कै दयालु बनूँ
सबको प्यारो म मायालु बनूँ ।

ठग्ने, चोर्ने र कृतघ्न बन्ने
म मात्र खाऊँ म लाऊँ भन्ने
मेरो दिलमा नआओस् कदा
हे बुद्ध तिमी कै म बनूँ सदा ।

ज्यूँदै म नाचूँ ज्यूँदै म बाचूँ
नेपालीको दिलमा प्रीत म साचूँ
जीवन एउटा अमूल्य चोला
हाय ! सपना यहाँ के नहोला ?

म ठूलो छु सब तुच्छ भन्ने
म मात्र खाऊँ म लाऊँ भन्ने
मेरो मनमा नआओस् कदा
हे बुद्ध तिमी कै म बनूँ सदा ।

५

तिमी आऊ !

- ललिजन रावल 'रूप', अद्भुत

आज प्रत्येक मानव एक अर्कालाई
ईर्ष्या, द्वेष र क्रोधले हेरिरहेका छन्
आज प्रत्येक देशले एक अर्कालाई
रणभूमिमा उत्तर आह्वान गरिरहेछन्
आज प्रत्येक मानवको हृदयमा
प्रेम होइन क्रोधको भावना भरिएको छ
आज फेरि मानव मोह र मायाको
जालमा परी छटपटाइरहेछ !

त्यसैले
तिमीले फेरि तिङ्ग्रो दिव्य उपदेशले
एशियाको उज्यालो मात्र होइन
विश्वको उज्यालो बन्नुछ
विश्ववाट अशान्तिको जरा समेत
निकालेर पर्याँकिदिनुछ
र शान्तिको बीजारोपन गर्नुछ
त्यसैले, बुद्ध !
तिमी आऊ ! तिमी आऊ !!

भजन

- इन्द्र नकर्मी, भोँमि

शान्ति मनले सम्बोधनगरी
करुणाको भीख दिने बुद्ध
तिङ्ग्रो शरणमा म आएँ
बुद्धं सरणं गच्छामि, धर्मं सरणं गच्छामि, संघं सरणं गच्छामि ।
सम्यक्-दृष्टि ममा छ, सत्य काम नै व्याप्त छ
तर ममा सुख छैन, सदैव मलाई चैन छैम
अब मेरो के छ र भगवन्, तिमीले मलाई शरणमा लेऊ
बुद्धं सरणं गच्छामि, धर्मं सरणं गच्छामि, संघं सरणं गच्छामि ।
परम्पराको जाल विछ्याई, भवरूपी ममता जगाई
बस्दाबस्दै आज मलाई, दुर्यंवहारले धेरै रुवायो
यहाँ मेरो को छ र भगवन्, तिमीले मलाई शरणमा लेऊ
बुद्धं सरणं गच्छामि, धर्मं सरणं गच्छामि, संघं सरणं गच्छामि ।

५

‘यहाँ बुद्धको अस्तित्व मात्र चाहिन्छ’

- भरत कुमार शाक्य, चैनपुर

मानिस आफ्नो अस्तित्वसँग टाढा
अन्धकार भित्र पाइलाहरू हिँडेर
गन्तव्यको विरुद्धमा लिलाउँदैछ

राग चढेका मष्टिकहरू बोकेर
द्वेष भरेका मनहरू लिएर
प्रेम जुन मानवताको निमित्त हुनुपर्द्यो

मोहमा परिणत भएको छ
लोभसँग परिभाषित भएको छ
मोह नै मोहको जंजालले
लोभ नै लोभको जंजालले

मान्छेको शरीर दिन-प्रतिदिन
मानवत्व हुनुबाट
विशुद्ध हुनुबाट
अलभिँदैछ

मान्छेको बोलि शाश्वत हुनबाट दिन-प्रतिदिन
विष भएर निस्कँदैछ ।
यो धरती अशुद्ध र अपवित्र भएको छ
शान्तिको अभावले

मेल मिलाप र सहयोगको कमीले
प्रत्येक पटक कुरुक्षेत्रको निर्माण भएर
हिसाको जगजगीले

युद्धको विभीषिका चुलिँदैछ

                  ×   ×   ×

अनन्त जीवनमा,

मानिस सम्यक् मार्गमा आकाश बन्नुपर्छ
'बुद्ध' एउटा मात्र अनन्त आकाश हो
त्यसैले यहाँ बुद्धको अस्तित्व मात्र चाहिन्छ
तव मानिसको जंजाल हट्छ
मानिस सत्य बन्छ ।

अनन्त धरतीमा,

मानिस शान्तिमा मात्र जीउन सबछ
'बौद्ध' मार्ग एउटा मात्र शान्तिको मुहान हो
त्यसैले यहाँ बुद्धको अस्तित्व मात्र चाहिन्छ
तव धरतीको विकृतपना हट्छ
धरती सुन्दर बन्छ ।

००

कुनै पनि कुरा सोझै पत्याउनु मूर्खता हो, प्रष्टरूपले अनुभव गरेपछि
पत्याउनु बुद्धिमानी हो । पत्याउने नपत्याउने भन्ने विषयमा बुद्धको यही निति छ ।

शास्त्रिको बाटो 'सत्य घटना'

यस्तो पनि हुँदोरहेछ

काठमाडौंको एउटा टोलमा दुई जना जोईपोइ लुच्चाचूँडगरी बालिरहेका थिए । लोग्नेचाहिँले स्वास्नीचाहिँलाई कपाललुच्ची सास्ना गन्यो । स्वास्नीचाहिँ 'गुहार गुहार, यो जँड्याहाले मान्यो नि बाबा' भनी चिच्याउन थालीन् । त्यो रुगडा हेरिरहने एक व्यक्तिले स्वास्नीप्रति सारै अन्याय गन्यो भन्ने ठानेर लोग्नेचाहिँलाई भकुन्न थाल्यो । आफ्नो लोग्नेलाई भकुरेको देखेर स्वास्नीचाहिँले तुरुन्त त्यस व्यक्तिप्रति रुम्टेर भन्न थालीन्, "हाम्रो आपसको रुगडामा तिमीलाई

केको वास्ता ?" यस्तो व्यवहार देखेर त्यो व्यक्ति अवाक् भयो । अरु हेरिरहने सबैले भने—'जोईपोइको रुगडा परालको आगो जस्तो हुन्छ । जोईको जोई पोइको पोइ मेरो जुँगा खोइ ? यस्ता कुरामा बीचकट्टु हुनु यही बेफाइदा छ, भैगो भैगो छोडिदेउ भन्नथाले । त्यो व्यक्ति पनि चुप रह्यो र ती दुवै जोईपोइ पनि कुरागदै घरतिर लागे । सबै छक्क परे । रुगडा त्यहीं टुँगियो । वातावरण शान्त भयो ।

कृ

तुलाधर इन्टरप्राइजेज व्यक्ति गर्दछ—बुद्ध जयन्तीको पुनीत उपलक्षमा तपाईंलाई मंगल, हित र संवृद्धिको

शुभ कामना

तुलाधर इन्टरप्राइजेज प्रस्तुत गर्दछ—पौष्टिक एवं स्वादिला विभिन्न किसिमका खाजा एवं विस्कुटहरू

तुलाधर इन्टरप्राइजेज
नयाँ सडक

फोन : १३३५०

दैनिक प्रार्थना

प्रस्तुतकर्ता— शि० भिक्षु मैत्री

नेपालको ऐतिहासिक स्थल स्वयम्भूभित्र
रहेको आनन्दकृटी विद्यापीठ बौद्ध आवासीय
माध्यमिक विद्यालय वि. सं. २००८ सालमा बौद्ध
विद्यान् भिक्षु अमृतानन्दले स्थापना गर्नुभएको
थियो । त्यसबेलादेखि आजसम्म नैतिक शिक्षा

बेला बेलामा मात्र भैरहेको थियो । तर गत
महीना अरु विषय छैं बौद्ध शिक्षा र त्यस
अन्तर्गतका नैतिकशिक्षा पनि सिकाइँदैछ ।
स्थापना भएदेखि अहिलेसम्म अटूट रूपले चलि-
आएको दैनिक प्रार्थना निम्नप्रकार छ ।

नमो तस्य भगवतो अरहतो सम्मासम्बुद्धस्य ।

बुद्धं सरणं गच्छामि, धम्मं सरणं गच्छामि, संघं सरणं गच्छामि,
दुतियम्पि बुद्धं सरणं गच्छामि, दुतियम्पि धम्मं सरणं गच्छामि, दुतियम्पि संघं सरणं गच्छामि ।
ततियम्पि बुद्धं सरणं गच्छामि, ततियम्पि धम्मं सरणं गच्छामि, ततियम्पि संघं सरणं गच्छामि ।

पाणातिपाता	वेरमणि	सिक्खापदं	समादियामि
अदिन्नादाना	वेरमणि	सिक्खापदं	समादियामि
कामेसुमिच्छाचारा	वेरमणि	सिक्खापदं	समादियामि
मुसावादा	वेरमणि	सिक्खापदं	समादियामि
सुरामेरय मज्जपमादटूना	वेरमणि	सिक्खापदं	समादियामि ।

यो वदतं पवरो मनुजेसु सक्यमुनि भगवा कतकिच्चो ।
पारगतो बल विरिय समंगी तं सुगतं सरणत्थमुपेमि ।
रागविराग मनेजम सोकं धम्मम संखतमध्यटिकूलं
मधुरमिमं पगुणं सुविभत्तं धम्ममिमं सरणत्थमुपेमि ।
यत्थच दिन्न महप्फलमाहु चतुस्सुसुचीसु पुरीसयुगेसु
अटूच पुगगल धम्मदसाते संघमिमं सरणत्थमुपेमि ।

अर्थ :—

भगवान् अहंत् सम्यक् सम्बुद्धमा नमस्कार ।

बुद्धको शरणमा जान्छु । धर्मको शरणमा जान्छु । संघको शरणमा जान्छु ।

दोश्रो पटक, तेश्रो पटक.....	शरणमा जाएँ ।
हिंसा नगर्ने शिक्षापद ग्रहण गर्दूँ ।	राग, तृष्णा र शोक नभएको, धर्म,
चोरी नगर्ने शिक्षापद ग्रहण गर्दूँ ।	असंस्कृत, निर्मल र स्वच्छ भएको, मधुर विभक्तले
व्यभिचार नगर्ने शिक्षापद ग्रहण गर्दूँ ।	पूर्ण भएको त्यस्तो धर्मको म शरणमा जान्छु ।
झूठो नबोल्ने शिक्षापद ग्रहण गर्दूँ ।	
रक्सी आदि लाग्ने पदार्थ नपिउने शिक्षा ग्रहण गर्दूँ ।	जसलाई दान दिँदा महत्फल हुन्छ, पवित्र भएका चारजोडा आर्यपुरुषहरू र धर्मलाई चिनेका आठजना व्यक्ति सहितको त्यस्तो संघको म शरणमा जान्छु ।
जसले यो लोकमा श्रेष्ठधर्म प्रकाश पार्नु- भयो । जसले कृतकृत्यभई वीर्य देखाई पार हुनुभयो । सोही मुनि भगवान् शाक्यमुनिको म	◆

आफ्नो ! यत्तिका स्टेशनरी सामान किन्नुपर्ने
कहाँ कहाँ मात्र धाउने ?

जनरल स्टेशनरी सेन्टर पसे त सबै किन्न पाउने !
त्यति सानो कुरोमा के को कपाल दुखाउने ?

सबै प्रकारका स्टेशनरी सामानका लागि
सदैव सम्झनुहोस्

जनरल स्टेशनरी सेन्टर

नयाँ सडक, काठमाडौं

फोन : १२०७६

२५२५ औं बुद्ध-जयन्तीको उपलक्षमा
हार्दिक शुभकामना सहित

बौद्ध-प्रश्नोत्तर-स्तम्भ

★ प्रेमबहादुर श्रेष्ठ
त्यौड, काठमाडौं।

प्रश्न - बुद्धलाई मूर्ति-पूजक होइन भनिन्छ तर उनका अनुयायीहरू उनैको मूर्ति-पूजा गर्नेन् किन ?

उत्तर - मूर्तिपूजा कनिष्ठ कालदेखि मात्र शुरू भएको हो । बुद्धका अनुयायीहरूले बुद्धमूर्तिको पूजा गर्नुको मतलब देवताको रूपमा होइन । गुरुपूजाको रूपमा र बुद्धको गुणानुस्मरणको लागि हो ।

प्रश्न - बुद्धले पुनर्जन्ममा विश्वास राख्छ कि राख्दैन ?

उत्तर - बुद्धले पुनर्जन्मलाई अवश्य मान्छ । तर जुन व्यक्ति वच्चकाम विषयमा आसक्त भइरहन्छ उनीहरूको लागि पुनर्जन्म हुन्छ र जुन व्यक्ति तृष्णाबाट अलगभई मार्गफल-प्राप्त हुन्छ उनीहरूको लागि पुनर्जन्म छैन भन्ने बुद्धको विश्वास छ । किन्तु पुनर्जन्म लिने आत्म चाहिँ छैन ।

प्रश्न - बुद्धधर्मको संस्थापक बुद्ध कुन बुद्ध हो ?

उत्तर - दशपारमिता बिना कुनैपनि व्यक्ति बुद्ध हुनसक्दैन । कैयौं व्यक्ति दशपारमिता पूरागरी बुद्धत्वप्राप्तभई निर्वाण-प्राप्त भए । त्यसैले बुद्धधर्ममा यही तै बुद्ध संस्थापक-बुद्ध भन्नु मिल्दैन । बुद्धधर्म साम्प्रदायिक धर्म होइन ।

★ लक्ष्मीकुमारी श्रेष्ठ
ब्रह्मटोल, काठमाडौं।

प्रश्न - १. बुद्धले गर्भधारणगर्दा मायादेवीको गर्भभित्रको बुद्ध बाहिरबाट छल्ङग देखिन्थ्यो भन्ने कुरा सत्य हो ?
२. बुद्ध मायादेवीको काखीबाट जन्मेको भन्दछन् । के यो साँचो हो ?
३. यशोधरालाई भीरबाट खसालियो र तरपनि मरिनन् भन्ने कुरा साँचो हो ?

उत्तर - तपाईंले सोधनुभएका तीनैवटा प्रश्नका कुराहरू पालि साहित्यमा कहीं पनि उल्लेख भएको पाइँदैन । इतिहासले पनि त्यस कुरालाई मान्यता दिएको छैन । तैपनि कुनैकुनै महायान संस्कृत साहित्यमा यसबारेको कथा उल्लेख भएको पाइन्छ । त्यस अनुसार बुद्ध हुने बोधिसत्त्वलाई साधारण तहमा नराखी अलंकारको रूपमा वर्णन गरेको पनि हुनसक्छ । जे मएपनि यस सम्बन्धमा परीक्षण भइरहेको पनि सुनिन्छ ।

★ रवि शाक्य

ओकुबहाल, पाटन

प्रश्न - प्रथम विश्व-बौद्ध भ्रातृत्व-सम्मेलनमा नेपालको तर्फबाट कसले नेतृत्व गर्नुभएको थियो ?

उत्तर - ई. १९५० मा भिक्षु अमृतानन्दले नेतृत्व गर्नुभएको थियो ।

महामानव गौतम बुद्धको जन्म, बुद्धत्व प्राप्ति

र परिनिर्वाणको अति मंगल दिन

बैशाख पूर्णिमाको शुभ घडीमा

शुभकामना

नेपालभित्रै

वा नेपाल-भारत बीच

दुवानी गनु^१ परेमा, वरषोंदेखि

प्राहकलाई सस्तो र छिटो सुविधा पुन्याइ आउनुमा प्रख्यात

झआर्स ट्रान्सपोर्ट

लाई

सेवा गर्ने मौका

दिई आफू ढुक्क बस्नुहोस् !

झआर्स ट्रान्सपोर्ट

(DOOARS TRANSPORT)

बागदरबार, काठमाडौं

कपिलवस्तुया पृष्ठभूमि : धर्मपद

- उपासक

बौद्ध धर्म व बुद्ध जीवनीया दुने लुम्बिनिया थें
कपिलवस्तुया महत्व नं आपाः च्वल्हाः । ऐतिहासिक
आधारय् कपिलवस्तु बुद्ध जीवनया पुरातात्त्विकं पवित्र
केन्द्र्या स्थान कैचंगु दु । प्राचीन कपिलवस्तु (थोकन्हप्
तिलोराकोट) लुम्बिनि अञ्चलया कपिलवस्तु जिल्ला दुने
विश्वय् आकर्षणया केन्द्र जुयाः थिना चंगु दु । अथ
पवित्रभूमि, कपिलवस्तुस सिद्धार्थ गौतमं राजकुमारया
रूपय् नीर्देतक जीवन हनाचंगु जक मखु गृहत्याग यानाः
बुद्धत्व प्राप्त याय् धुंकाः वसपोलं संसारयात व शिष्यपिन्त
महत्वपूर्ण उपदेश व ज्ञान विद्या विज्याःगु थाय् नं खः ।

थःगु कुलभूमि वसपोलं भिक्षु, भिक्षुणी,
आमणेर, आमणेरी व अनया थद्वालु उपासक उपासिका-
पिन्त विद्या विज्याःगु उपदेश थौं बौद्धधर्मया छागु धिसिलाःगु
मा हे जुया चंगु दु । अथेला वसपोलं कपिलवस्तुस विद्या
विज्याःगु यको धैयें उपदेश लुक्ये मफुनि अथेसां धर्मपद
सफूया लिधंसाय् वसपोलं अन छु उपदेश विद्या विज्यात
धैगु खं अप्यो सोके फु ।

क्षीसं बौद्धधर्म, बुद्ध व राज्ड्य पुरातात्त्विक खंया
मू अथीकेत बुद्धं उगु इलय् कपिलवस्तुस विद्या विज्याःगु
उपदेश व ज्ञान थौं थीके बहजू । नावं वैत व्यवहारिकताय्
छ्यले फय्केमाःगु दु । उंकि शीसं कपिलवस्तुस चवनाः
बुद्धं विद्याविज्याःगु उपदेश धर्मपद सफू दुने वालास्वयंगु
बाँलाङ् ।

अक्कोच्छ मं अवधि मं अजनि मं अहासि मे ।
ये तं न उपनद्यान्ति वेरं ते सूप सम्भति ॥

(वं जितः ब्वःबिल, वं जितः दाल, वं जितः
त्याकल, वं जितः लुतय् यात—गुम्हेसिया मनय् थथे खं
मःह्लाइ वया वेर भाव शान्त जुया वनी ।)

व्यक्तिवादं व्याप्त जुयाचंगु अथ संसारय् वसपोलं
अथ शब्द श्रावस्तिया जेतवन महाविहारया छहु प्रव्रजित
गुह्यसिके सुंयातं आदर सत्कार यायंगु भावना मरु,
वसपोलया ककाया काय्चा, थुल्लतिस्सथात विद्या विज्याःगु
अथ उपदेश खः । गुगु उपदेशया दुने मानव आत्म संयमया
भावनाया आवश्यकतायात न्हाथना तःगु दु ।

अथे हे श्रावस्तिया दुने निहु साधारण मिसा-
मस्तय् त विद्या विज्याःगु अथ ज्ञान—

नहि वेरेन वेरानि सम्मन्तीध कुदाचनं ।
अवेरेन च सम्मन्ति एस धर्मो सनन्तनो ।

(अथ संसारय् वेरभावनां वेर गवले ववलाइमखु,
मैत्री (अन्वेर) भावनां हे जक ववलाङ्, अथ हे न्हाबलेया
नियम खः ।)

थौं युद्ध, शीतयुद्ध व राज्ड, व्यक्ति व सम्प्रदायया
दण्डी संघर्ष जुयाचंगु इलय् अथ विश्वयात कपिलवस्तु

भूमिस बुद्धं विया विज्याःगु इव उपदेश विश्वय् भातृत्व व
मैत्री भावनाया आद्वान याना चवंगु दु ।

अथे हे भिक्षु लोबनं उदास युवाजूहु किञ्चा
आयुष्मान नन्दयात विया विज्याःगु वसपोलया राग
सम्बन्धी उपदेश—

यथागारं सुच्छ्रुतं बुद्धी न समति विज्ञति ।
एवं सुभावितं चित्तं रागो न समति विज्ञति ॥

(गथे बाँलाक पर्लिं चिनातःगु छेय् वा ज्वै मखु
अथे हे ध्यान भावनाय् व्यस्तगु चित्त बुने राग पिचाय्
फैमखु ।) थुगु उपदेशं मनूतयके वयमाःगु त्याग व
परिपक्वतायात उला व्यनाच्चंगु दु ।

मार व सांसारिक कष्ट भय खनाः ग्याःपि
आवस्तिया न्यासः भिक्षुतयत धेविज्यात—

कुम्भूपमं कायमिमं विदित्वा नारलूपमं चित्तमिदं उपेत्था ।
योधेथ मारं पञ्चायुद्धेन जितं च रक्षे अनिवेसनो सिया ॥

(इ शशीर छगः घः थें खः धकाः सौकि, इव
चित्त नं शहर थें धकाः श्वीकि, प्रज्ञारूपि ज्याभः ज्वना
मारनापं युद्ध या । त्याके धुंका थःगु रक्षा या नापं
मग्यासे च्वं) थुकथं जीवनय् संघर्षमयी जुयाः म्बाय् गु
सकलयात थगु आशावादी शिक्षा विया विज्यात ।

थौया नेपाली-भूमि दुनेया प्राचीन कपिलवस्तुया
शावध्यंशी राजकुमार सिद्धार्थ गौतमं बोधित्व प्रहण याय्
धुंकाः कपिलवस्तुया कूँकुलामय् वनाः ध्यक्ति ध्यक्तियात
विया: विज्याःगु इव उपदेशं बौद्धदर्शनया गहनता व
ध्यापक्ता पित्तव्या चवंगु दु । “बहुजन हिताय बहुजन
सुखाय” आदर्श ज्वनाः न्हाना चवंगु इव धर्मं गुवले सुधातं
धृणाया मिखां स्वयं मसः । उक्ति वसपोलं विया विज्याःगु

उपदेश जातोबाद व छुवाछुत धज्यागु उगु ईःया धारणाया
विरुद्धय् मानवतावादया छगु सम्बेश जक मजुसें रंगभेद
नीति प्रस्त थौया विश्वय् प्रष्ट याना विज्याःगु दु—

न पुष्ट गन्धो पटिवातमेति न चन्दनं तगर मलिका वा ।
सत्त्वं गन्धो पटिवातमेति सब्बा दिसा सपुरिसो पवाति ॥

(स्वां, चन्दन, तगर वा चमेली, गुगु नं नस्वाः
फय् अःखतं मन्ह्याः तर सज्जर्णपि मनूतयगु नस्वाः (गुण)
अःखतं नं न्हाइ, भिर्पि मनुखं बक्कोभनं नस्वाः छोली ।)
इव परिभाषा समानताया भावना दुहा व्यक्तियात हे जक
भिहा (सज्जन) धाइ धैगु प्रष्ट याना चवंगु दु । मनू
तयके मतिना, सहयोग व सद्भावनाया आवश्यकता दु धैगु
खं उला व्यना ब्यौगु दु ।

धम्मपद सफू दुने दुरायंक वाला स्वयंबलय् कपिल-
वस्तुस च्वनाः वसपोलं वियाविज्याःगु उपदेशं मानव
समाजय् न्हगु जः द्वला चवंगु बाँलाक खेदु । मानव
समाजय् मुक्ति व शान्ति कायम याय् वः विया चवंगु दु ।

आडम्बर व आत्म प्रशंसायात कुँखिनाः बुद्धं
आवस्ती ध्यह खुँयात इव ज्ञान विया विज्यात—

यो वालो मञ्जति वात्यं पण्डितो वापि तेन सो ।
वालो च पण्डितमानी स वे वालो’ति बुच्चति ॥

(गुह्य मूर्खं थःगु मूर्खतायात श्वीकी व पण्डित खः;
गुह्य मूर्खं थःगु पाण्डित्याइ श्वीकी व धात्येया मूर्खं खः)
बुद्धमार्गीत गुलि सरल व शान्त ज्वीमाः जक मधासे
सकलयात आत्म आलोचनाया मदयकं मगाःगु शिक्षा
विया च्वन । अक्ला वसपोलं आवस्ती च्वनाः इव ज्ञान
उपदेशं विया विज्यात—

यो सहस्रं सहस्रेन सङ्गामे मानुसे जिने ।
एकं च जेय्यमशानं स वे सङ्गाम मृतमो ॥

(गुह्यस्यां संग्रामय् दुलंदो मनूयात त्याकी वया
स्वयाः तदंगु संग्रामया विजयोला व हे खः गुह्यस्यां थःथःह्य
थःत त्याकी ।) आत्मसंयम व मानव हृदयथा स्वच्छता
गुलि तःधं धकाः धैर्यवंगु दु ।

अथे हे बुद्ध्या अथ भौतिक संसारप्रति गुलि
आस्तिक धारणा दु धकाः सोदु—

अट्टीनं नगरं कतं मंसं लोहित लेपनं ।
यथ जरा च मञ्चू च मानो मक्खो च संहितो ॥

(क्षवंयथा शहर खः (शरीर) गुकी ला व हि
इला तःगु दु उकी दुने मृत्यु, दाह व अभिमान सुला चवंगु
दु ।)

थुकथं अथ आदर्श, अथ उपदेश व ज्ञानयात अबीके
धुकाः कीत अवश्य अनुभव जुयाः व कपिलवस्तु बुद्ध
उपदेशया महान् भूमि खः । कपिलवस्तुया प्रत्येक अङ्गः
प्रत्यङ्गय् बुद्ध वाक्य व बौद्ध आदर्श सुला चवंगु दु ।

सिद्धार्थं गौतम छहा नेपालमि, नेपाल भूमिया
सन्तान तर अथ की केवल गर्वया विषय जक मखु नेपालिया
नातां, बुद्धभूमि परिवारया नातां बुद्ध्यात ह्यसीके माःगु दु,
वसपोलया पालिखर्वाय् ल्यू न्हाज्याय् कथके माःगु दु, सकल
नेपालमि ।

बुद्ध्या शान्ति, अर्हसा व प्रेम भावनायात विश्वय
न्यंक ह्ललेगु जया कीगु खः, व महान् कार्यया लागी की
सकल छपै व छधी जुयाः ह्लाः तुति छचलेगु थौया
आवश्यकता न खः ।

वहुं वे सरणं यन्ति पब्बतानि वनानि च ।
आरामरूबद्धचेत्यानी मनुस्सा भयतजिता ॥

नेतं खो सरणं खेमं नेतं सरणमुत्तमं ।
नेतं सरणामागम्म सद्ब तुष्टिया पमुच्चति ॥

(मनूत ग्यानाः पहाड, गुं, वयव, सिमा, जन्तु
आदियात द्यः भाःपियाः वया शरणय् इनी तर अथ शरण
भिगु खखु, अव शरण वांलाः मजू छायधाःसा थज्याःगु
शरणय् वनाः पुरुक बुःखं मुक्त ज्वी मखु ।)

अथे धाइह्य बुद्ध्यात यीसं श्रद्धा भक्ति व आदर
पिलवय् भनं फात भूतिया रूपय् पूजा यानाः जन मानसया
वथ्वी बौद्ध आदर्शयात व आस्तिकवादया ध्याचलय् छ्वाना
छवय् नं भज्यू ।

००

तथागत गौतम बुद्ध्या जन्म, बुद्धत्व
प्राप्ति व महापरिनिवारण जूगु
दीं स्वांया पुन्हीया
लसताय् सकसितं
जिमिगु दुनुगलंनिसें

भिंतुना

नेपाल पठितसिंग इण्डस्ट्रीज प्रा. लि.
टेकु, ये

फोन : १४५४७

महामानव बुद्धया जन्म, बोधिज्ञान लाःगु व
 महापरिनिर्वाण जूगु २५२५ दैं क्यंगु स्वांयापुःहीया लसताय्
 सकल प्राणीपित्त

नमस्ते स्टोर्सया भिन्तुना

आत्मोनियम व ताम्बिनया थलबल; स्टोर्स बनंर, भेन्तुल, ब्लोलायम्प, प्रेसर कुकर,
 मसला चूं लहुइगु व लाक्यलेगु मेसिन, वाटर फिल्टर व उकिया सामानत; जर्कीन,
 प्लास्टिकया सामानत, ममःख्वः, चकला बेलना, पुरि प्रेस, वाटर बोटल, लन्च बक्स,
 शूटकेश, टिफीन क्यारियर, फोसि, अय्ला कायेगु बाता, घः, मसला दांचा, गिलास,
 चमचा, स्यांगी, काँता, बेबी-पट, युरिनल, बेड पाय्न, थरमस इत्यादि हलंज्वलंत
 थोक व खुद्राया लागी जिमित लुमंका दिसें। दंक, भिक व ग्यसुग्यंगु हलंज्वलं बियाः
 सेवा यायेगु हे जिमिगु विशेषता खः।

नमस्ते स्टोर्स

फोन ल्या: १३७१८

केल, मासंगा:

२५२५ ओं बुद्ध जयन्तीया जिमिगुपाखें सकसितं

भिन्तुना

छिगु छेँयात माःगु नसाज्वलं

फुक्कं जिमिथाय् दु ।

दुर्खः द्वासँ !

बुद्धरत्न एण्ड ब्रदर्स

भोटाहिटी, येँ

फोन ल्या: १३६२३

विपस्सनाध्यान सिविर

— भिक्षु अश्वघोष

बुद्धवर्ष २५२४ या अन्तिम वर्षय् अर्थात् २०३७
फागुण, चंत्रगांखे नेपालय् निगू ऐतिहासिक विपस्सना
ध्यान सिविर जूगु दु। लुम्बिनि बनय् बर्मी विजयाःह्य
पूज्य अग्न महापण्डित ऊ शोभन महासी सयादोपाखें
विपस्सनाध्यान सिविर जुल। इव फागुन महीनाय् खः।

मेगु आनन्दकुटी विहारय् बर्माय् हे जन्म जुयाः
अन हे विपस्सनाध्यान अभ्यास यानाः अनुभव यानादीह्य
कल्याण मित्र श्री सत्यनारायण गोयन्कापाखें जूगु खः।
इव चैत महीनाय् छिन्हु तक अभूतपूर्व कथं जुल।

आपाःसिया धापू खः महासी सयादोपाखें गुगु
विपस्सना सिविर लुम्बिनी जूगु खः व काठमाडौं उपत्यकाय्
हे जूसा गाकं बांलाइगु खै। लुम्बिनि विकासया
निमन्त्रणाय् विजयाःह्य वसपोल लुम्बिनी विकास समितिया
कार्यक्रमकथं हे जक ज्या ज्वी माःगु स्वाभाविक खः। तर
थाय् अनुकूलकथं लुम्बिनी विपस्सनाध्यान सिविर
सन्तोषजनक मजू धाःसां मपाः। अथे धंगु बाधा निगू स्वंगु
न्ह्योने दँ वल।

- (१) लुम्बिनि सार्वजनिक दर्शनीय थाय् जूगुर्लि
या त्रितय्त पने मफत)
- (२) नय्गु त्वनेगु व थाय् या प्रबन्ध बांलाक
मजुल।
- (३) ध्यान सिविर जुयाचंगु थासं ध्यानगुरुया
दासस्थान तापात।

(४) देखरेख याइपि ह्योजुल।

(५) नियम कडा मजुल।

आनन्दकुटी विहारय् जूगु विपस्सना सिविरया
लागी लच्छ न्ह्यवनिसें विपस्सनाध्यान कमिटि खडा जुल।
द्वर्षित क्रल, च्वनेगु थाय् व ल;या व्यवस्थाया जिम्मा
आनन्दकुटी दायक सधां जिम्माकाल। नय्गु त्वनेगु व
माःगु खर्च विपस्सनाध्यान समिटि जिम्माकाल। ध्यान
तालिमय भाग काःपि २६० ह्य योगीतयत सित्ति छिन्हतुक
नकादीपि खः—श्री मणिहर्षज्योति, प्रमुख श्री यदुकुमारसिद्धि,

श्री नन्दसिद्धि, श्री विश्वनाथ मारवाडी, श्री बोधिवज्ज्ञ, श्रीमती लक्ष्मीप्रभा, श्री द्वारिकाप्रसाद, सुश्री नानीमेया । थुकथं विधिवत् ध्यानया कार्यक्रम नेपालय जूगु इव न्हापांगु खँ खः ।

खजा विपस्सना सिविर न्हयनु (१) न्हयनु यानाः
बनेपा ध्यानकुटि विहारय निकः, बलम्बुइ छकः व लुम्बिनी
नं ज्वी धुकंल । थुगुपती धर्मकीर्ति विहारं बर्मा
पञ्चाचारी गुरुमां विजयाकाः ध्यान सिविर जूगु जुल ।
तर थुलि नियमबद्ध व थुलिमछि संख्या कयाः मखु ।

आः विपस्सना ध्यानपाखे छकः बनेनु । इव
विपस्सना ध्यान छाय याय माःगु ? इव अभ्यासयातधाय् व
छु लाभ ज्वी ? थुगु बारय व्यावहारिक व अनुभवया खँ
जक छगु निगु न्हाथने । बांलाक कनेत जिके नं वास्तविक
रूपं अनुभव मदुनि ।

बुद्ध्या शिक्षाय शील, समाधि व प्रज्ञा धकाः
मोतामोति स्वता खँ दु, ध्याना च्वंगु दु । विपस्सना धैगु
समाधि वा भावना खः अले समाधि बल्लाकेत प्रज्ञा
मद्यक मगाःगु अंग खः । विपस्सना निगु शब्द जोरय
जुयाः दया च्वंगु खः । “वि-पस्सना” पस्सनांया अर्थ खः
खकेगु वा स्वयगु । वि या अर्थ बांलाक खः । अले
विपस्सना धैगु गथे खः अथे हे, यथार्थरूपं, सत्यकथं बांलाक
दुनेया मिखां प्रज्ञां खंकेगु । अन्तमुंखी ज्वीगु, थःत थःम्हं
ह्यासीकेगुयात विपस्सना धाइ । मेकथं धाय माल धाःसा
क्षण क्षणय इव शरीर परिवर्तन जुजूं वना च्वन, अनित्य
दुःख अनात्म खः धका खंकेगु । न्यनागुया आधारय मखु,
अनुभव अन्तमुंखी व अनुभूतिया आधारय खः ।

अरु मेखतं धाय माल धाःसा शारीरिक व मानसिक
त्वानाः गुगु सवेदना अथवा सुखवेदना, दुःखवेदना ज्वीगु,
सुख न दुःख न अनुभूति मज्जीगु वेदना सीकेगु, ध्वीका

कायगु व चायकाः उकी आशक्त मज्जीगु । क्रिया जक उवी
प्रतिक्रिया मज्जीगु । वेदना जूगु चायकाः तटस्थ ज्वीगु, उकी
हे तवयनाः आशक्त जुयाः अलमलय मज्जीगु, प्यपुना
मच्चनेगु । मिखा व रूप त्वानाः बांलाःसा हाइ ! हाइ !!
धका वैय मज्जीगु । बांलाःसां दुःख मज्जीगु ।

श्री गोयन्काजूं सवेदना व तटस्थता शब्द आपालं
धेदिल । सवेदना धैगु न्ह्याबलें जुयाच्वं । झीसं सवेदना
अनुसारं चिन्तन व मनन याना च्वना, खेलहाना च्वना,
ज्या याना च्वना । इव खँ झीसं बांलाक मथू, मचाः ।
विपस्सना बांलाक गाकक अभ्यास जूसा प्रत्येक क्षण क्षणय
चिन्तन व खँ अले ज्या याना च्वनागुया उद्देश्य चाइ ।
ज्यू मज्जू, मिं मध्भि धैगु थुया वह । न्यनाखैय व्वाइ मखु ।
तटस्थ जुया च्वनी । आर्य मौन जुया च्वनी । म्वाःगु खै
ल्हाइ मखु । सुयागु खैय च्यूताः तं मखु । इव धात्ये
विपस्सना अभ्यास ब.लागुया चि खः । प्रज्ञादृष्टि खंगुया
चि खः । लेख च्वयगु, उपदेश बीगु मेगु हे, अनुभवं व
प्रज्ञा ध्वीका: व्यवहारय छ्यालां यंकेगु मेगु हे खः ।

छगु निगु उदाहरणया लागी ध्वीका बीया लागी
महासी सयादोनाप च्वनाः थःत अनुभव जूगु घटना
न्हाथने ।

दच्छि न्हापाया खँ खः । बर्माया राजधानि रंगूनय
महासी ध्यान केन्द्रय विपस्सना ध्यान तालीम क्या
च्वनाबलय अन लिङ्कसं भयंकरतालं मीनल । ध्यान केन्द्र
लिङ्कमि थ्यंकः वल । महासी सयादो च्वना विज्याःगु
विहारपाखे हे मि वैच्वन । अनच्वंपि दातापि व ध्यान
कर्मस्थानाचार्य भिक्षुपि व ध्यान योगीत भःभः मिन,
आत्तय चाल । आकुल व्याकुल जुल, ग्यात । गोहू मछि
महासी सयादोयाथाय वनाः धाःवन, “भन्ते, पिहाँ विज्याहैं,
मि न्ह्यःने थ्यंकः वल ।”

वसपोलया लिसः खः “आसेनि छाय् हथाय्, छाय्
रथाय् माःगु ? न्हूःने हे थनकि जक वने माःसा वने ।
आमथे आत्य् चाय् माःला ?”

दातापिसं धाल — “अय्सा भन्ते, थुपि दराजय् च्वंगु
सफूत मू वंगु व न्यायगु मदुगु लिकया थके न्हि ?”

महासी सयादोया लिसः खः — “छाय् हथाय् ? थन
मि वै मखु” धकाः छप्ति हे आत्य् मचासे थःगु तालं
विस्तारं धीविज्यात । चंकमण याना बिज्यात, ध्यानय्
च्वना बिज्यात । पलख लिपा दक्षिणपाखे वःगु मि
पश्चिमपाखे स्वेवना २०० खा छेँ भस्म याना बिल ।
दमकलं नं गवाहालि बिल ।

लोकधर्म खनाः स्वभाव खनाः चित्त कम्प मजू ।
अपायधृष्ट्य ध्यानगुरुथात हे मिसा मिजं नापलाय्गु ध्यान
केन्द्र दय्कल धकाः आलोचना याइपि दु । थज्याःगु खं
न्यनाः वसपोलया चित्त छप्ति हे कम्पित मजू, च्यूताः मदु,
लिसः बिया च्वनेगु बानि मदु । अव हे खः तटस्थता धैगु ।
विपस्सना वःला थे व्यवहारय् छ्वलेसः धैगु प्रमाण खः ।

थुगुसी वसपोलनाप भारतय् मिनि बसय् च्वनाः
बौद्ध तीर्थ दर्शन या: वना । उकी वसपोलनाप वर्मित
च्याहू व नेपालीत १२ ह्य दु । निह्य स्वह्य त्वःताः मेर्पि
फुकं लुम्बिनी जूगु विपस्सना तिविरय् ध्यान तालिम
कयावःपि खः । त्रुसें वःगु बानि सिसे तनी धाःये विपस्सना
ध्यान याना वःसा नं आर्य मौनया सवाः मध्यगुलि ततःसकं
खेल्हानाः हरर हरर न्हिलाः वना च्वन । उकी जि न
दुथ्याः । होश देवलय् पलख आर्य मौन जू । न्हयन्हु
च्यान्हु थुकथं ततःसकं खेल्हानाः वना नं वसपोल महासी
सयादो नं लिकः छकः नं स्वेविमज्याः । छु हाला च्वनागु
धकाः नं धैविमज्याः । सुंक मताछू याना बिज्यात ।
तटस्थ जुया बिज्यात । संवेदनाय् आशक्त मजू । प्रतिक्रिया
वा प्रक्रिया प्रकट याना बिमज्याः । गुबलें नं वसपोलया-

पाखे व्लेश पिज्वःगु मखनां ।

आनन्दकुटि विहारय् विपस्सना सिविर जुया
च्वबलय् श्री गोयन्काजुं सःताः धैदिल—“आपालं मिसापि
साधकतसे व बुरातसे हिन्दि भाय् मथू । जि छता न्यंसा
मेगु हे लिसः बीगु । नेवाःभासं छकः अनुवाद याना व्यूसा
ज्यू” धाल । ज्यूका धकाः अनुवाद याना बिया । ध्यानया
खं व गम्भीरगु हिन्दि शब्द ध्वीके थाकु । अय्सां मिसातसे
थवी कथं भावार्थ अनुवाद याना । हिन्दिया विद्वानत नं
ध्यान च्वंवःपि दुगु जुया च्वन । अर्थ मिलव् मजू बलय्
संवेदना जुल । मिलय् मज्वीक अनुवाद यात धैये मती
वया: इमि मन ल्वाकः बुकः जुल है । संवेदनाय् आशक्त
जुया: साधकत जियाय् वया: धाःवल “अनुवाद मयाःसां
ज्यू” ।

जितः भचा सुख मन्त । संवेदना जुल । उकी हे
तक्यन । प्रक्रिया जुल । जि श्रीकल्याण मित्र गोयन्काया-
थाय् वनाः धाःवना, जि अनुवाद याय् मखुत ।
श्री गोयन्काजुं धैदिल—छाय् थाकुलला ? अनुवाद यानागु
द्वनला ? खः द्वन धया । आः छकः जक अनुवाद याय्
मानि धाल । अले जि धया—अय्सा निगू शब्द जि
न्वंवाय् । छुधाय्गुले धकाः न्यन । मेगु जा मखु जि
अनुवाद याः वैगु हिन्दि भाय् सःगुलि व थःयसे याः वैगु
मखु । हिन्दि वांलाक मसः उकी अनुवाद यानागु द्वनेफु
धकाः धाय् धया ।

अले कल्याणमित्र गोयन्काजुं उजं जुल—“सुंक
च्वनेगु ज्यू । अथे प्रतिक्रियाया रूपय् न्वंवाय्गु रून मज्यू ।
रून मन ल्वाकः बुकः ज्वी । धाःसा धालका” ।

उलि खं न्यनेवं जि ला न्ह्यलं चाहाथे जुल ।
तान्वःबलय् छ्वाउंगु लखं मोल्हीये जुल । मन नं ह्य नं
याउंसे च्वन । अले मती वन विपस्सना ध्यान अभ्यास
याय् माःगु खः ।

छु ले न्हाथाय् नं तटस्थ जुयाः सुक च्व धाःगु
ला ? सुना नं सुयातं बाधाजीकथं ज्या याना च्वन
धाःसा अन नं तटस्थ जु धाःगु ला ? स्वीगु बानि
मभिनावल धाःसा सुक स्वया च्वनेगु ला ? छु ले थः
हितैषी स्यंसा स्यन धकाः सुक तटस्थ जुया च्वनेगु ला ?

आनन्दकुटि विहारय् विपस्सना ध्यान तालिम
काःवःपिंश श्री गोयन्कायाके प्रश्न यात—“नां च्वनार्पि
स्वार्थी जुया तालय् मलाःसा पंगलः जुया च्वन धाःसा
अबलय् नं तटस्थ जुया च्वनेगु ला ? जीवन गथे पानाः
हना यकेगु ?”

कल्याणमित्र श्री गोयन्काजुः लिसः वियाबिज्यात
“अजःपिन्त दतय् जुयाः हतय् यायमाः, बरू द्वेषभावं मखु,
वैत नाश यायगु नियतं मखु । वैत भि यायत मैत्रीचित्तं
जक खः । छहु दाखु लोभ चेतनां व स्यायगु चित्तं कर्कुति
मनूया प्वा: कायाःबी । अथे हे व हे कर्कुति दाक्तरं लवय्
लायका बीगु चित्तं प्वा: चिरय् याना बी । थन निहृसिंगु
ज्या छगु जूसां चित्त पात । दाकां स्यायत । दाक्टरं
लवय् लायका जीवन सुखमय यायत ।

अबलय् हे ध्यान हलय् ध्यान याः वःहु छहु
न्ह्यःवय्का: न्ह्यलय् हालाहल । श्री गोयन्कां धैदिल—
“बाहर निकल जाओ ।” व दना मवं । हाकनं धैदिल—
“उसे बाहर ले जाइए” छहुस्यां लप्तु ज्वनाः पिने यकल ।
थनं सीदु न्ह्याथाय् नं तटस्थ ज्वी मज्यू धैगु छर्लंग खने
दत । एव व्यावहारिक जू । गुह्यसिनं समाजया व्यवस्था-
यात बाधा बी अप्वःसित अहित ज्वीगु ज्या यानाः पंगलः
जुया च्वनी अज्यःस्मिति समाजं हतय् यायगु मनोसिबजू,
अन तटस्थ जुया च्वनेगु धर्मं मखुयें च्वं । जिगु धापू खः
विपस्सना भावना व्यावहारिक ज्वी माः । आडम्बरी व
तामासी ज्वी मज्यू । गुरुया प्रशंसा व ध्यान जक याना
च्वनां मगाः ।

ज खना छहु कायैकतो गुरु भक्ति व प्रशसक, तरे
वं निः निः मखुगु खैं लहाना च्वन, जि धैगु भावनां सहयोग
विया च्वन । एव छगु आत्म वंचना खः । एव विपस्सनाया
विपरितगु पद खः । खजा थथे दोष खनेगु नं ध्यानया
खैं मखु । एव पंक्तिया लेखक नं भावना बःमलानि धैगु
थुकि अनुमान यानादिसँ । भावना बःल्लाःसा करपिनिगु
दोष खनी मखु ।

आः हानं छकः महासी सयादोया चरित्रपाखे
वनेनु । न्हाचः वसपोलं तटस्थ जुया विज्याःगु चर्चा याना ।
जिपि सकलें सारनाथया मूलगन्धकुटि विहारय् दुने थ्यन ।
अन दुने बुद्ध मूर्ति व जपमाः मियातल । वसपोल नापं
कर्मस्थानाचार्यं निहृ महास्थविर भिक्षुपि दु । महासी
सयादो भतिचा उखे थ्यनेवं कपियकार (सेवायाइहु
उपासक) यात सःताः धाल, जप माः निमाः न्याय् माल ।
एव खैं महासी सयादो नं ताल । वसपोल अन सुक च्वना
विमज्याः । मताःछु याना विमज्याः । ध्यानगुरु महासी
सयादोनं धैविज्यात “छिपि ध्यानस्यनीपि जुयाः नं जप माः
चाहिके मानिला ? ध्यान बमलापिस व विपस्सना ध्यान
मयाःपिंश जक जप माः चाहिकेगु ज्या याइ । गथे छिपि
भावनाया गुरु जुल ?”

अले वसपोलपिनि जपमाः न्याय् मछाल । थन
महासी सयादो मौन जुयाविमज्याः । थुकि सीदु आर्य
मौन धैगु न्वैहे मवासे च्वनेगु मखु । तर मेपिनिगु निन्दा
चर्चा मयायगु गुगु खैं न्यनाः ह्य हे क्यातुसे च्वनी ।

जि थूथे विपस्सना ध्यान अभ्यास याना थें थःगु
चित्त एकाग्र याना थें शुद्ध याना यंकेगु, मेपिन्त मछिनीगु
ज्या मयायगु, थःम्हं धैथे हे जक ज्या यायमाः धकाः जिद्धि
मयायगु, लाभ जूगु धन सदुपयोग यायगु । मुकेगु, मुकेगु
जक ध्यान मतयगु, भिगु ज्या यायत नं जिके मन्यसे याय
मज्यू धैगु मनोवृत्ति त्वःतेगु, थःगु दोष न खंका यंकेगु
याय माःथें च्वं ।

अवतु सब्ब मंगलं ।

‘नृ युग्य बौद्धधर्मया उपादेयता’

— अष्टलाल महर्जन

विश्व इतिहासया पती बैशाख पुन्ही अति महत्वपूर्ण जू । छह मनुखं थःगु साधनां मानवतायात अमर ज्योतिथा बर व्यूगु दिन बैशाख पुन्ही । गुखुनंनिसे धर्मं व संस्कृतिया ऐतिहासिक रूप काः वन । वेदिक युगया कर्मकाण्ड व हाहाकारपूर्ण बलि, यज्ञ व अन्धविश्वासय् दुनाच्चर्वंपि मनूत्यृत व्यूगु परम शान्तिया न्हापांगु मन्त्र खः—

“नहि वेरेन वेरानि समन्तीध कुदाचनं,
अवेरेन च सम्मन्ति एस धम्मो सनन्ततो ।”

अर्थात् वैरं वैरं गवले शान्ति ज्वी मखु, प्रेमं जक शान्त जुइ, थ्व सनातन धर्म खः । देश, काल, जाति, वर्ग, आदि संकीर्ण सीमा हाच्चां गायाः विश्वया सकल मानवतायात छह याय्‌गु, प्रेमया यच्चुगु धालं प्राणी मात्रयात अभिषेक बीडगु, प्रेमया निर्ति म्वाय्‌गु व प्रेमया हे निर्ति सीगु आदिया निति सनातन धर्मया मेगु परिभाषा मखु ।

थ्व हे बैशाख पुन्हीखुन्हु चय्दंया वैसय् (४८३ ई. पू.) भगवान् बुद्ध शरीरया बन्धनं मुक्त जुल । पीन्यादै तक छेय् छेय् हिलाः वसपोलं मानवया खोवि हृथाविज्यात, दुःखिपिन्त घालय् मलहम तयाः धैर्य वियाविज्यात । विधवा तथैत खोविह्याः अनाथपिन्त आश्रय वियाविज्यात । थुकथं बुद्ध जीवर्नीं झीत दिव्य जःया नापं सत्य, अहिता व प्रेमया सार्थकता वयं ।

अंक बैशाख पुन्हीखुन्हु विश्वया कुं कुलामय्

भगवान् बुद्धयात आरति स्वरूप देवा च्याको । तर व साधारण मखु, न त मिथ्या परिपाटिया नक्कल हे खः । वास्तवय् नृ युगया तःधंगु ऐतिहासिक माग खः । वंगु महायुद्धं लिपा बुद्धया विभीषिकां संसार थुलि प्रस्त जुल कि एटमबम व हाइड्रोजन बमया कुं धुकें माःबलय् आकुल व्याकुलया सामना यायमाःपि मानवत थःगु अस्तित्वया निर्ति वायावाया कन अले सकसिगुः आत्माया छगु सलं प्रतिष्ठनित जू वन “शान्ति, शान्ति, शान्ति !” थन्याःगु भतामुंगु युग्य शान्तिया प्रवर्तक बुद्धयात जुमंकीगु स्वाभाविक हे खः । न्यीन्यासःदै न्हाः मानवताया थनन्य भक्त उपासकया विद्वल वाणि थौं न स्पष्ट व नृ हे जू । चितनया थ्व हे स्पष्ट व नूधाः हे बौद्धधर्मया विशेषता खः । थौंया युग्य बौद्धधर्मया थ्व प्रगतिशील विचायाधाःयात थ्वीकेगु मानवमात्रया निर्ति मजिमगाः ।

भगवान् बुद्धया वार्षनिक सिद्धान्त थौंया युग्य विचायाधाःनाप तारतम्य मिलय् याय् ग्न्हूवः थ्व खेयात न्हापां थ्वोके माः कि धर्म व वर्णनया गम्भीर विवेचना बाहेक बुद्धं निगू युगान्तकारी ज्या याःगु दु । व खः बुद्धधर्म पालन याय्‌गु व बौद्धधर्मयात देनिक जीवनया त्वाय् याय्‌गु । बुद्धधर्म धार्मिक सम्प्रदाये कुंका च्वनेगु व सफुती जक सीमित जुया च्वनीगु मखु । न्हापांला बुद्धं मानव मात्रयात तःधंगु आत्म विश्वास व्यूगु नापं धर्म व दर्शनया कसि “बहुजन हिताय, बहुजन सुखाय” लय् होका

बिल । वसपोलया मानवताया कल्याण ज्वीगु (सन्देश)
सुचं छेंय् छेंय् थ्यंका बिल ।

भगवान् बुद्धं गवलेन मिखा तिसिना: सुयागुं
सिद्धान्तयात् स्वीकार याना बिमज्याः । अज थःगु देशनायात्
नं “जिगु छुं न खैयात बुद्धं थथे धाःगु दु धकाः छ्यले
मते, बरु बैत थःगु बुद्धिया कसी चुला सो अले गनतक
थ्यीकेकु अनतक जक स्वीकार या” धकाः आज्ञा जुल ।
मनूतय्गु समस्या समाधान अलौकिक चमत्कारं मयासे
लौकिक स्तरं हे यात । बुद्धया उपदेश लः फय् थें नेसांगिक
खः । उंकि वसपोलं गवलय् थः नायः व महान् ज्वीगु
विचाः याना बिमज्याः । थुकिया पलिसा आनन्दयात्
छःपि मन्त धाःसा छुज्वीगु खः धैगु जिज्ञासापूर्णं न्हासःयात्
वसपोलं स्पष्ट लिसः बियाबिज्यात् “आनन्द (जि मन्त
धाःसा) गुरु मन्त धकाः ताय् के मते, जि गुगु धर्म वितय
उपदेश बिया व हे जि मदयका गुरु ज्वी ।”

जांया क्षेत्र सोहौं शताब्दिस युरोपय् गुगु जिज्ञासा
वृत्ति (Spirit of questioning) या प्रादुर्भाव जूगु
खः व बुद्धया गुगु आत्मनिर्भरताय् वैज्ञानिक युगया
वैभव बिकसित जूगु खः उकिया हा भगवान् बुद्धं ईसा
स्वयाः गुलि न्हावः हे पलिथा याय् धुंकूगु खः । थ्व
सुमनीबलय् भजुगति चाय्फु । उंकि वसपोलं आज्ञा जुया
बिज्याःगु खः—“भिक्षुपि ! बुद्ध, धर्म व संघया विषये छुं
संखा दुसा न्यै । थ्व खै थुलि तव्या कि गुहा सिथाय् भोजन
याना वया, उंकि थः तसकं शरीरयात् कष्ट बिया: त्याग
याय् माल बैंप्रति चिन्तां थः द्रवित जुया” धकाः आज्ञा
जुया बिज्यात्, “आनन्द ! चुन्दकुमारया शोकयात् भस्म
यानाद्यु, छै धाः, आवुस । छन्त लाभ हे जुल, छै भिगु
लाभ ल्वीका काल, छाय्धाःसा छंगु पिण्डपात्रया भोजन
याना: तथागतं परिनिर्वाण प्राप्त याना बिज्यात् ।”

भगवान् बुद्धया जीवनय् कठोर बुद्धिवाद वं

व्यातुगु मानवताया अद्भूत स्वापु दु । भारतवर्षया
सांस्कृतिक महत्वया मू शक्ति समन्वय हे (अन्तरनिहित)
बुविना च्वंगु दु । रामायण, महाभारत, गीता, फुकं
समन्वयया ग्रन्थत खः । भगवान् बुद्धया मध्यम प्रतिपदाय्
फुक साधनाया मूर्ति लुकुबिना च्वंगु दु । छ्वेपाखे बुद्धं
कामवासनाया सुख लिसाया अतियात वांछोत धाःसा
मेपाखे शरिरयात् दुःखबियाः साधना याइपि मूर्खतय्गु
अतित्वयात् नं निन्दा याना बिज्यात् । “भिक्षुपि, थःपि
निखेरं मवसे तथागतं (मध्यम मार्ग) दयुयागु लैंपु ल्वीका
बिज्यात्, गुगु मिखां खंकेत, ज्ञां बधय् याय्त, शान्ति
थ्वीकेत सःतेया निर्ति, निर्वाणया निर्ति खः । थ्व छु दथुया
लैंपु—मध्यम प्रतिपदा गुगु तथागतं मालाः ल्वीका
बिज्यात् । थ्व वहे आर्य अष्टांगिक मार्ग खः—सम्यक्
दूषिट, सम्यक् संकल्प, सम्यक् वचन, सम्यक् कर्म, सम्यक्
जीविका, सम्यक् व्यायाम, सम्यक् सृति, सम्यक्
समाधि ।”

बुद्धधर्म वास्तवय् आचरणय् आधारित जू खालि
सिद्धान्त पक्ष जक जवना: बुद्ध न्हामज्याः । सकृपता हे
वसपोलया दकलय् तःधंगु शक्ति खः । वसपोलं धर्मयात्
द्वंगा थें जक मानय्यात् गुगु खुसि छी धुंकाः छ्यनय्
तैज्वीगु मखु । सिद्धान्त व सार्थकताया बिषय वसपोलं
आज्ञा जुया बिज्यात—

“न तावता धम्मधरो यावता वहु भासति
यो च अप्पस्पि मुत्वान धम्म यावेन पत्सति
सवे धम्म धरो होति यो धम्म नप्य मज्जति ।”

अर्थात् अति खै ल्हानां धर्मधर ज्वी मखु, गुलिसिनं
भतिचा जक न्यनाःनं शरीरं धर्मया आचरण याइ, हाकनं
सुनानं धर्मय् द्वंकी मखु व हे धर्मधर खः ।

थौं पञ्चशीलया भावना निःर्थं न्यना चवंगु दु व
 मूल प्रेरणा बुद्ध्यापाखे जूगु खः । ध्यानपूर्वक स्वयसाथ
 प्रजातन्त्र व समाजवादी दर्शन भगवान् बुद्ध्या मानवतावादी
 चितनया हे विकसित रूप खः । जनजीवनय् क्षणभैरूरं
 आकुल-व्याकुल जुयाः वसपोलं गुगु क्षणिकवादया पलिथा
 याना बिज्यात उकियात हे वैज्ञानिक रूप बीत वसपोलया
 प्रतीत्य समुत्पादया पलिथा याना बिज्यात । उकि विश्वया
 गतियात थ्वीकेगु कुतः अतिकं वैज्ञानिक व स्वस्य चितनया
 परिचायक खः । थ्वहे विचाया धालं बुलुँहै द्वंद्वात्मक-
 भौतिकवादया परम्परायात व्वीकल । मार्क्स् हेगलया
 दर्शनयात व्यवस्थित यानाः समाजवादया मू सिद्धान्तया
 पलिथा याःगु खः । थ्व सुनां स्यू हेगलयासिकं न्हावः
 १३ रौं शताब्दिया न्हाः हे बोद्ध संस्कृति मेहा हेगल
 धर्मकीति बूगु दु धकाः । गुकियात व्वीकेगु छगु जक थेय
 बुद्ध दर्शनयात हे दु । जनजीवनया समस्यायात याउँक हे
 समाधान यायत हे बुद्धं चतुरार्यं सत्यया स्थापना याना
 बिज्यात—

१. दुःख सत्य—संसारय् दुःख दु ।
२. दुःख समुदय सत्य—दुःखया मू कारण तृष्णा खः ।
३. दुःख निरोध सत्य—दुःख मदय्के फु ।
४. दुःख निरोध गामिनी प्रतिपदा सत्य—दुःखं मुक्त
 व्वीकेगु उपाय अटांग मार्ग खः । गुगु च्वय् व्यक्त
 ज्वी धुँकल ।

चक्रवर्ति जुजुं न व ल्हाया चक्रं थःगु प्रभुत्व
 स्थापना याइ तर भगवान् बुद्धं धर्मचक्र छचला बिज्यात
 —“धर्म चक्र पवत्तन” न व ल्हाया चकला स्वस्वं सुना
 वन । तर थ्व धर्मचक्र, प्रेमचक्र, शान्तिचक्र, अले अंहिसा-
 चक्र थौं प्रत्येक प्राणीया नुगलय् थाना हे च्वन । सत्य खें
 छु धाया प्रत्येक महापुरुष थःगु ई व परिस्थितिया उपज
 खः । गुबले गुबले संसारय् ईर्ष्या, द्वेष व हिंसाया यत्थे

ज्वी अवलम् आत्मायात लिसालैत सुं बुद्ध्या अवतरण
 आवश्यक ज्वी । थौं युद्ध्या विभीषिका जर्जर, रक्षायापं
 बुलातःगु विश्वयात हिलाः सुं करुणामय बुद्ध्या आवश्यक
 जुया चवंवलय् । न्यीन्यासः दें लिपानं कीत वसपोलया
 सःलं पूजाया भावनां जागृतयात । गुगु वैशाख पुन्ही उगु
 महान् तपत्याया वीं खः, गुकिया निर्विणया रापय् थौं
 शुद्धोदन महाराजया ममता, यशोधरा रानीया करणा,
 राहुलया वात्सल्यता च्यानाः स्वच्छ स्वर्ण जुया च्वन ।

५

महामानव बुद्ध्या उपदेश सकस्याँ
 छ्यले फ्यमा
 थुगुसीया स्वांया पुन्हीया नं थ्व हे
 जिमिगु कामना

स्टेशनरी सामानया
 नां जाःगु पसः

सिंह स्टेशनर्स

भोटाहिटी गल्ली (साझा भण्डारया ल्यूने)

फोन : १४१४८

सिद्धार्थको जन्म, बुद्धत्व लाभ र
परिनिर्वाणको संगलमय
दिनमा बुद्धका

शान्ति,

समानता २

सहिष्णुताका

उपदेश चारैतिर केलियोस्
भनेर हामी

शुभ कामना

व्यक्त गर्दछौ ।

हिमालय आइरन एण्ड स्टिल (प्रा.) लि.
भाजुरत्न इन्जिनीयरिंग एण्ड सेल्स (प्रा.) लि.
स्याकार कम्पनी (प्रा.) लि.
स्वामुकापु इन्टर नेशनल
लक्ष्मी उद्योग (प्रा.) लि.
मेनेजमेन्ट सर्भिसेज (प्रा.) लि.
हिमाल अक्सिजन (प्रा.) लि.
हिमाल एजेन्सी

ज्योति भवन
कान्तिपथ, काठमाडौं

फोन : ११४६०, १४३२७

नेपालमै जन्मने सिद्धार्थ कुमारको
जन्म, बोधिज्ञान लाभ र परिनिर्वाणको
दिन बैशाख पूर्णिमाको
उपलक्षमा

शुभ कामना

नेपालमै बनेका धो टेक्सटाइल्सका
बलिया, सस्ता र राम्रा कपडाहरू
प्रयोग गर्नुहोस् !
सन्तुष्ट हुनुहोस् !!
दुक्क हुनुहोस् !!!

श्री टेक्सटाइल्स (प्रा.) लि.

पाटन औद्योगिक क्षेत्र

फोन : २१०१२

तथागतको लुम्बिनीमा जन्म
बुद्धायामा बुद्धत्व प्राप्ति र
कुशीनगरमा महापरिनिर्वाणको पवित्र दिन

बुद्धजयन्ती
को उपलक्षमा शुभकामना !

मनासलु प्रेस

(राम्रो र सुन्दर छपाइको लागि प्रख्यात प्रेस)
इतु वहाल, काठमाडौं

फोन : १४५९०

पवित्र-स्वाँ

(राग-ध्याहाँचुलि)

- आनन्द शाक्थ

थौया दिन स्वांयाः पुन्ही, उत्तमगु सीके रे
लुभ्विनिया उठानस, शान्ति पुष्प हङ्गु रे।

ह्यं अन उगु स्वांया, मग मग वास रे
प्याखं हृहृं समीरं, विश्वयन्वं क यन रे
भक्तजनं वास कोकां, मुक्त जुया वन रे
मभि मती तःपि फुकं, ईर्ष्णि पुनाः फुत रे।

न्हाहाह्यसिनं स्वःसां उगु, स्वांया उन महूं रे
सुयांप्रति भेदभाव, मदु धकाः च्वंगु रे
यच्चु पिच्चु स्वयहे दैयु, हाव-भाव दुगु रे
चित्तवृत्ति शुद्ध ज्वीमा, धकाः स्यना च्वंगु रे।

वा, फ्य, निभाः गुलिबल, फुकं फैच्चन रे
मनजक बल्लाकेमाः, स्यंके सुनां फे रे
गुँखि वयाः गुलि हिन, अयनं ह्या च्वन रे
सः जक याना ज्वीमाः, सदां च्वय् लाइ रे।

चयदंतक म्वानाः, स्वेच्छां विदाकयाः वन रे
अनित्यया सत्य पाठ, क्षीत व्वंका वन रे
उगु स्वान मदुसां थौं, वासः छता दनि रे
भिगु ज्याया फल सदां, सीसां म्वाना च्वनी रे।

हेतुं जक दैच्वंगु, मायाजाल जग रे
प्रज्ञायागु मत च्याकाः, स्वःसा जकं खनि रे
हेतु भवजालं मुक्त, ज्वीगु यत्न याःसा रे
निर्वाण गति लाइ, बुद्धं कनाः वंगु रे।

मनकामना

- भिक्षु अमृतानन्द

स्यंका सदां थःगु मन परदोष खंका।
छाय् सो जुये कतकिया गुलि दोष गनदु॥

यक्को थके दुगु दोष त्रिथं लुमंके।
परदोष स्वयमखु जिनं थःगु दोष खंके॥

धाःसां मज्यू रुल रुल परदोष खंकी।
तोतोपुया थःगु दोष परदोष न्यंकी॥

थःहे छह्याः अति भिहा जुया क्यनी वं।
कक्यांगु शुद्ध-गुणयात हाकुति इली वं॥

खंकाबिई यदि जिगु गुण दोष क्लेश।
कल्याणमित्र जुइ वो अति वन्दनीय॥

धन्य ! धका थःगु दोष छचनंकया काय-
फ्यमा सदा थुलि जिगु मनकामना खः॥

५

भगवान बुद्धको महापरिनिर्वाण भएको

२५२५ सौं सुखद अवसरमा

सबै नेपाली वर्गमा

हार्दिक शुभ कामना छ ।

आनन्दमूर्मि परिवार

ੴ ਦ੍ਰਿੜੂਲਾ ਥੈ

੧. ਬਾਤਯਾ ਲਵਧ ਜੂਹਾਸਿਤ ਵਾਸ: ਨਕੇਤ ਚਿਕਨਯ
ਅਧਿਲਾ: ਲਵਾਕਛਾਨਾ: ਦਾਧਕੇ ਮਾ:ਬਲਧ
ਭਗਵਾਨ् ਬੁਢ਼ ਅਥੇ ਧਾਧਗੁਲੀ ਅਨੁਮਤਿ ਬਿਧਾ-
ਵਿਜਧਾਤ ।
੨. ਛਹੁ ਭਿਖੁਧਾਤ ਸਪੰ ਨਧਾ:ਬਲਧ ਉਕਿਆ ਲਾਗਿ
ਵਾਸ:ਕਥੰ ਖਿ, ਚਵ, ਸਿਮਿਨੌ ਵ ਚਾ ਪਧਂਗੁ
ਮਹਾਵਿਕਟ ਲਵਾਕਛਾਨਾ: ਤਵਕੇਗੁ ਬੁਢ਼ ਆਜ਼ਾ
ਜੁਧਾ ਬਿਜਧਾਤ ।
੩. ਛਹੁ ਭਿਖੁ' ਬਿਖ ਨ:ਬਲਧ ਉਕਿਆਤ ਨਿਵਾਰਣ
ਧਾਧ੍ਰਤ ਖਿ ਨਕੇਗੁ ਬੁਢ਼ ਆਜ਼ਾ ਜੁਧਾ ਬਿਜਧਾਤ ।
੪. ਛਹੁ ਭਿਖੁਧਾਤ ਪਾਣੁਰੋਗ ਜੂਬਲਧ ਸਾਚਵਧ
ਹਲ: ਲਵਾਕਛਾਨਾ: ਤਵਕੇਗੁ ਬੁਢ਼ ਉਜ਼ ਜੁਧਾ
ਬਿਜਧਾਤ ।
੫. ਛਹੁ ਭਿਖੁਧਾਤ ਭੂਤਪ੍ਰੇਤਯਾ ਲਵਚੰ ਕ:ਬਲਧ
ਭਗਵਾਨ् ਬੁਢ਼ ਕਚਿਲਾ ਨਕੇਗੁ ਵ ਹਿ ਤਵਕੇਗੁ
ਆਜ਼ਾ ਜੁਧਾ ਬਿਜਧਾਤ । ਵ ਭਿਖੁ' ਫਾਸਥਾਇਗੁ
ਥਾਸਧੁ ਵਨਾ: ਕਚਿਲਾ ਨਧਾ: ਹਿ ਨ ਤਵਨ ।
ਵਧਾ ਲਵਧ ਲਨ ।
੬. ਸੰਸਾਰਧੁ ਧੌਂਕਨਹਿੰ ਬੌਢ਼ਧਰਮਪ੍ਰਤਿ ਸਰਵੋਤਤਮ
ਆਸਥਾ ਤੈਗੁ ਦੇਸ਼ ਥਾਇਲਣਡ ਖ: ।
੭. ਬੈਂਝਕਧੁ ਦੁਗੁ ਬੌਢ਼ ਵਿਹਾਰਮਧ੍ਯੇ ਦਕਸਿਵਧ
ਤ:ਧਾਂਗੁ 'ਵਾਤ੍ ਪੋ' ਬੁਢ਼ ਵਿਹਾਰ ਖ: । ਧਵਧਾ
ਚਾਦੁਵਾ: ਲੁਖਾ ਨਾਪੁ ਧਵਧਿਰੁ ਪ:ਖਾਲ
ਚਾ:ਹੀਕਾਤ:ਗੁ ਦੁ । ਮਨਿਦਰ ਦੁਨੇਧਾ ਅਗਲਧ
ਬੁਢਧਾ ਸੰਪੂਰਣ ਜੀਵਨੀ ਵਿਭਿੰਨ ਰੇਖਾਚਿਤ੍ਰਾਂ

ਅੰਕਿਤ ਜੁਧਾਚਵਂਗੁ ਦੁ । ਨਿਰਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਵੀਤਧਾਂਗੁ
ਇਲਧਧਾ ਰਵਤੁਲਾਚਵਂਗੁ ਬੁਢਧਾ ਸੂਰਤਿ ਦੁ ਗੁਗੁ
੧੬੦ ਫੀਟ ਹਾਕ: ਵ ੩੬ ਫੀਟ ਤਜਾ: ।

੮. ਥਾਇਲਣਧੁ ੨੧ ਨਿਸੇ ੨੫ ਦੰ ਦੁਨੇਧਾ ਬੈਸਧੁ
ਸਾਧਾਰਣ ਖਾਨਦਾਨਨਿਸੇਂ ਕਧਾ: ਰਾਜਪਰਿਵਾਰਧਾ
ਥਾਇ ਲਧਾਧਾਤ ਤਕਾਂ ਸਵਲਾਤਕ ਬੌਢ਼ ਭਿਖੁ
ਜੁਧਾ ਚਵਨੇਮਾ:ਗੁ ਸਾਮਾਜਿਕ ਰੀਤਿਰਿਵਾਜ ਦੁ ।

ੴ

੨੫੨੫ ਅੰ ਸਵਾਂਧਾ ਪੁਨਹੀਧਾ ਸਕਸਿਤਾਂ

ਭਿੰਤੁਨਾ

ਮਾ:ਮਾ:ਗੁ ਚਵਸਾਪਾਸਾਧਾ ਜਵਲਾਂ ਮਾ:ਸਾ
ਸਵਾਪ੍ਰ ਤਧਾ ਦਿਸੋ
ਆਸਾਂ ਮਦਾਕ ਮਾ:ਗੁ ਜਵਲਾਂ ਕਾਧ੍ਰਤ
ਜਿਸਿਥਾਧੁ ਦੁਸਵ: ਝਾਸੋ

ਆਸਾਰਤਨ ਪੁਛਪਰਤਨ

ਕਮਲਾਛਿ, ਧੇਂ

ਫੋਨ : ੧੧੬੩੪

सम्पादकयात् ॥१८॥

श्री सम्पादकजु,

मिलापुन्होयागु दँ द, त्याः १० स छगू
न्हूगु विति त्यूनेयागु पानाय खना । उक्ति बौद्ध-
प्रश्नया दस्तुर छतका छवैहयमाःगु जितः छति हे
मनय् मखः । थवला न्ह्यसः न्यनाहय् मते धाःगु थे
जि ताया । नत्र न्ह्यसः न्यनीविके घेवा कायगु
मिलय् मजूताया ।

प्रत्येकमान, ये

ब्वना हे दिल जवी । बरू दस्तुरय् सुधार यायगु
विचाः जुया च्वंगु दु । -संपादक]

श्री सम्पादकजु,

आनन्दभूमि आनन्द यायत वयोवृद्धतसें न
ब्वनेगु इच्छा याःगु दु । उक्ति इमिगु मिखां न
न्ह्याय् दय्का व्यूसा ज्यू धैगु छगू सुक्षाव बिया
च्वना ।

माधवी, यल

[ध्यवा हे जक फुकं मखु, अथे हे सितिकं
लाकेगु जक नं उन्नति व सुविधाया उपाय मखु ।
चक्कं नुगलं श्रद्धां कवछुकाः थ्वीके सीकेगु
अभिलाषां न्ह्यसः तयेकेगु कुतः व आवश्यक
न्ह्यसःया सत्ताय् ग्यसुग्यंगु ज्याय् खेलेदुगु न्ह्यसःया
लिसः बीः दै धैगु आशां थ्व नगण्यरूपया छतका
दांया नियम छुनागु खः । थुगु विषये मेवि
पाठकपिसं लय्ताः प्वंका हःगु खँ न नाप नाप

[आनन्दभूमी न्हूगु व पुलांया प्रतिनिधित्व
याइगु विधात दुथ्याकातैगु दु धैगु जिमित लगयजू ।
मनूपतिकं दृष्टिकोण फरक ज्वीगु जूगुलिं
आमकनया सुक्षाव व्युक्थं वयोवृद्धतयगु मिखां
न्ह्यायदय्केगु छुट्टै विषय छु खः व खँ न थ्व
सुक्षावय् दुथ्याःगु जूसा जिमित सुधार यायत
अःप्वीगु खः । -संपादक]

“आनन्दभूमि” झीगु हे लय्पौ खः । थ्व पत्रिका लय् स्वदो (३०००) छापे जु,
उपत्यकाया छेँय् छेँय् थ्यं, नेपाःया कूंकुलाहय् थ्यं, विदेशया थाय् थासे ब्यू ।
उक्ते आनन्दभूमिइ बिज्ञापन बिया दिसँ—थःगु व्यापार थतकया दिसँ ।

२५२५ नयाँ बुद्ध सम्बत् मंगलमय होस् !

स्मरणगर्न योग्य कुराहरू,

- ★ बैशाख पूर्णिमा—सिद्धार्थको जन्मदिन
- ★ बैशाख पूर्णिमा—उहाँबाट बोधिज्ञान लाभ दिन
- ★ बैशाख पूर्णिमा—उहाँ परिनिर्वाण हुनुभएको दिन
- ★ स्मृति प्रेस—सफा, सस्तो र सुन्दर छपाइको प्रतिक

स्मृति प्रेस

न्हैकन्तला, काठमाडौं

फोन : १४७२२

सिद्धार्थ गौतमको जन्म, उहाँको बुद्धत्व लाभ र

तथागतको महापरिनिर्वाणको

२५२५ सों बुद्ध जयन्तीको उपलक्ष्मा

सबै नेपालीहरूसा

शुभ कामना ।

काठमाडौं नगर पञ्चायत

सम्पादकीय

बुद्धको शिक्षा

संसारमा मानिस जन्म लिन्छ र स्वभावतः हुँकेर ठूलो हुन्छ । ठूलो हुन्जेलमा उसले घेरे कुरा सिक्छ । घरमा आमाबाबुबाट शिक्षा-दीक्षा सुरु हुन्छ । गुरुकहाँ पठाइन्छ, शिक्षा दिइन्छ । जस्तो बाबु उस्तो छोरा, जस्तो गुरु उस्तो चेला । सामाजिक गठबन्धनमा परेर दुःखसुख भोगेका गुरुबाट जति शिक्षा पाएपनि शिष्य सोही सामाजिक गठबन्धनमा अल्केको हुन्छ । संसारमा अनगिन्ती गुरु र अनगिन्ती शिष्यहरू छन् । कुनै गुरुको शिक्षा कठोर र अति भएर शिष्य पार लाग्न सक्दैन भने कुनै गुरुको शिक्षा ज्यादै लचिलो र कम भएर शिष्यको उद्धार हुन सक्दैन । यसको फलस्वरूप व्यक्तिव्यक्तिबाट असन्तुष्टि पैदाभई राष्ट्र-राष्ट्रमा समेत सोही स्थितिले युद्धको संभावना समेतको लक्षण देखापरिराखेको छ । वास्तविक शिक्षा प्राप्त भएमा कुगडा-तगडा-द्वारा अमूल्य मानवचोला नष्ट गर्नतिर लागिन्न होला । यसको लागि एउटै उपाय 'शान्ति' सिवाय अरु कुनै हुनसक्दैन । आजको दुनियामा

साँचैको शान्तिको शिक्षा दिने पूर्वज गुरु एक जनालाई मान्न सकिन्छ, त्यो व्यक्ति २५२५ वर्ष अघि यस पवित्र भूमिमा जन्मनुभएका नेपाल-पुत्र गौतम बुद्ध हो । बुद्धको शिक्षा नै शान्तिको लागि पर्याप्त छ । उपयोगिताले उनको शिक्षाको चाहना भएको छ । त्यसैले संसारका मानिस शान्तिको प्रादुर्भावको लागि बुद्धलाई सम्झन्न र प्रत्येक वर्ष बैशाख पूर्णिमाका दिन बुद्धजयन्ती मनाउँछन् ।

बुद्धको मार्ग मध्यम छ । आहार, व्यवहार र शिक्षामा पनि बुद्धले मध्यम प्रक्रिया नै अपनाएको छ । कुनै काममा न अति न कम प्रकारको मानव आचरणलाई बुद्धले जोड दिएको छ । शरीरलाई न कष्ट दिएरै मानव पार लाग्छ, न हलुकासँग निर्धक भई गुजारा गर्दा जीवन पार हुन्छ । सन्तुलितभई मध्यममार्ग अपनाउनु नै सच्चा पारपुग्ने कार्य हुनजान्छ ।

कुनैपनि काम हुँदा वा आइपर्दा त्यसको कारण पत्ता लगाउनुपर्छ र कारण नभै कुनैपनि

कार्य हुँदैन भन्ने बुद्धको शिक्षा त्रिकालसंत्य छ । डाक्टर वैद्यले कारण पत्ता लगाएर मात्र औषधोपचार सुरु गर्ने कुनैपनि कार्यमा कारण थाहा पाएर मात्र प्रतिक्रिया गर्नु राम्रो हुन्छ । परिणाम के होला भन्ने विचार गर्नुपर्छ । जुनसुकै वस्तुको पनि कार्यकारणसेंग घनिष्ठ सम्बन्ध छ भन्ने कुराहरू बुद्धका शिक्षा हुन् ।

आफूले आफैलाई नचिनिकन अहलाई आफ्नो परिचय दिन खोज्ने प्रवृत्तिले आजका मानिसमा जरोगाडेको छ । अर्काको भरपर्ने बानीले मानिस परावलम्बीभई शिथिलतातिर ओलिरहेका छन् । यस्तो अवस्थामा आफूलाई चिन । स्वावलम्बी हुन सिक । देवी देवता र भाग्यको भरमा बस्नुहुन्न । आफूलाई परेको बेलामा आफै भरोसा सिवाय अरु कोही हुँदैन भनी शिक्षा दिने बुद्धलाई संक्षु र उनको शिक्षा ग्रहण गर्नु स्वयं उद्धार हुनु हो भन्नुमा कुनै अत्युक्ति हुँदैन ।

आज कोरा सिद्धान्तको शिक्षा र आफै उदाहरण नबन्ने शिक्षाको कुनै जरूरत छैन । व्यावहारिक शिक्षा र आफै उदाहरणबनी पथ-प्रदर्शन गर्ने शिक्षकको जरूरत छ । २५२५ वर्ष अघि बुद्धले जनसमक्ष आफै नमूनाबनी व्यावहारिक शिक्षा प्रस्तुत गरेका थिए । बुद्धले भनेका छन्— “कुनैपनि काममा आफैले प्रयत्न गर्नुपर्छ । वाटो आफैले लाग्नुपर्छ । म त खालि मार्गप्रदर्शक मात्र

हुं ।” यसरी नै बुद्धले शिक्षा दिएका छन्— “असल भित्र चिन । खराबबाट असल मात्र छानिलेउ । मनलाई शुद्ध पार । सदा सतर्क र सावधान भइरह । मध्यम मार्गले मात्र यी सबै सम्भव छ । फेरि असल काम भन्दैमा मोहवश गुलियोमा भुले क्यै त्यसैमा टाँसिएर नबस । मोहले चित विकृतभई ‘मेरो’ भन्ने भावना जागृत हुन्छ र त्यसबाट दुखको सृजना हुन्छ । संसारका सबै वस्तु गतिशील, क्षणिक र अनित्य हुन् ।”

आज हामी धेरै प्रकारका समारोह मनाउँछौं । धेरै महापुरुष र सत्पुरुषहरूप्रति श्रद्धाङ्गली चढाउँछौं । उनीहरूको गुनगान गच्छौं । तर यी सबै औपचारिकता निभाउने धृष्टता जस्तो मात्र भइरहेको छ । कुनैप्रति श्रद्धा गर्नु के कारणले हो भन्ने मनन गरेर त्यसको शिक्षा-दीक्षालाई कार्यरूपमा परिणत गरेर श्रद्धा व्यक्त गर्नु साँचैको श्रद्धा हुनेछ । यसरी नै विश्वमानव गौतम बुद्धलाई संसारले अग्रमहापुरुष शान्तिका अग्रदूत भनी मानेका छन् भने उनका शिक्षालाई शुद्ध चित्तले अनुसरण गर्नु यथार्थतः कल्याणमार्ग अपनाउनु हुनेछ । तब हामीले दर्शाएको श्रद्धा निस्वार्थ-श्रद्धा हुनेछ । अनि बुद्ध-जयन्ती सार्थक र साकार हुनेछ । आजको बुद्ध-जयन्तीको उपलक्ष्यमा बुद्धको शिक्षाले सुख, शान्ति र कल्याणमा अग्रसर गराउन् भनी सबै पाठकवर्गमा हामी हार्दिक शुभकामना व्यक्त गर्दछौं ।

RE-INCARNATION OR REBIRTH

Gyan Man Tuladhar
Kathmandu, Nepal

The doctrine of re-incarnation or metamorphosis, transmigration of the souls and spiritualism is called Paraloka-Vidya. Every-body is curious and anxious to know this science. What has become of the dead? Do they still exist? Have they become non-existent? What is there beyond death? Such questions arose from early time up to present time. The same question will be asked in future also.

To born is to die. Every creature born and live for some time and dies. It is natural, we all see this happens every day, and it is a common experience. But the mystery is why we are born and die. What is the meaning and purpose of birth and death? It can be seen by some facts given herein.

Man is born with physical body as one person only. But in death it is separated into two and become double,

which in birth seems as one person only. How is that? When man dies two distinct things happen, that is--the corpse and the departed soul or spirit. Everybody sees this phenomenon, no one can deny it. Is it not wonderful and mysterious?

To all appearance the dead body is intact, but something is missing which we (call) life soul. Without this soul the physical body become lifeless, just like a machine cannot run without electric-current. When the current is off, the machine stops. It is quite obvious physical body is like a machine and the life is spirit or energy, which has the capacity and nature to energise our physical body, it is of imperishable nature. After the death of someone, if anybody asks about the dead one, it is customary to say that such one has gone Paraloka, another world,

as if one is gone or removed from one place to another place. This shows that everyone has hidden conviction that there is the continuity of life hereafter somewhere else. If it so the death of the physical body does not mean the death of the soul or something else. The doctrine of re-incarnation is common to Buddhism, Hinduism, and Jainism.

How to be convinced that the creature is reborn in some form after death? Herein is the difficulty and the mystery; some say there is no life after death; others say there is rebirth, that the two views are quite contradictory. If we are to accept and recognise there is no rebirth, some evident facts prove that there is rebirth. Because even the modern scientists have proved that not a single atom can be annihilated. We see, the corpse is either burnt or buried after death, and the corpse naturally decomposes into original elements. Those elements in turn may again reappear in another form, which means rebirth.

When we accept rebirth we are compelled to accept and believe in previous life, Purva-Janma also. If

there was no previous life or existence there could be no rebirth, it will be meaningless. Existence cannot come out of non-existence. This is principle of modern science. This is the fundamental doctrine of philosophy also. Something cannot come out of nothing.

Here the question may be raised if there was previous life, Purva-Janma, why nobody can say he was so and so in his previous life? You see, there is doctrines which assert Purva-Janma, previous life, with many instances, facts and evidences. Modern generation live in scientific age, so whatever the scientists declare is easily accepted and believed. The ancient people have discovered many things already like the modern scientists. Because neither the ancients nor the moderns can discover that which are not existent. The discovery of atoms is not a new one even other discoveries also. May be the ancients can for atom in different names and for other things also, so now become confused and mis-understood them.

Now the time is too near and not distant that the old religions and

modern science may shake hand for the coincidence of their views and ideas. Many great modern scientists, thinkers and scholars have recognised religions as real and genuine science and found religious statements are very scientific. Some scholars and scientists are in research about birth and death also. Some reports about rebirths are often published in some papers and magazines; perhaps some one must have read the same already. The gap between religion and science can be bridged by understanding each other. The building of the bridge has already started by most scientists and scholars of today through research in religions, and they have unanimously declared religion is the highest and purest science.

We can also ascertain that there is Purva-Janma, previous life by everybody's experience. The day turns into night and night turns into day. Everybody sleeps in the night. Sleep is just like a temporary death, is it not so? During sleep we do not know what happens to us, we are unconscious whether we are dead or alive. This not-knowing and un-consciousness

does not mean that the man who is sleeping is dead. During sleep we dream many wonderful dreams, which we cannot deny their reality when we are dreaming, we experience them as reality. As soon as we awoke, we begin to ignore them and do not take them as reality, though we remember vividly the senses and happenings. But most dreams are forgotten as soon as we are awakened. We dreamt and forgot, this means there was dreams but cannot remember them.

As in the case of dreams, the previous-life, Purva-Janma, is forgotten, and its remembrance is lost. This forgetting and non-remembrance cannot be the proof and evidence of non-existence of previous-life. Do we remember what we did in childhood? Can we say we did not exist then, because we cannot remember? Certainly not. Birth follows death just like waking follows sleep. There are many evidences, persons who remembered their previous-life. Some of the reports published in some papers and magazines are given below. The cases are very interesting.

"Soldier Castor, the Burmese-

speaking- George castor related some of his past experiences in the Sunday-Express, London. 1935. He was a soldier born in 1889. From his childhood he was speaking while asleep in Burmese. In 1907 he joined the army. 1907 when he was 20, he was transferred to Maymyo, Burma, and there he felt that he had seen the land, lived in it, spoken the Burmese tongue, known the Irrawarddy, and he told to Lance Corporal Carrigon that on the other side of the Irrawaddy, there was a large temple with a huge crack in the wall from top to bottom and nearby a large bell; a statement that was found true in the latter.

Amrita Bazar Patrika, 1-5-38. A five year old child of ond Devi Prasad, Bhatnagar, living in Premnager, Kanpur, says that in his previous birth his name was Siva Dayal Makales that he had been murdered during Kanpur roits in 1931, when he was decoyed by Muslim friends to a house and there murdered. One day the child insisted on going to his old house where he said his former wife is lying ill. He was taken there and he at once recognised

his wife, children and other articles.

Fate Magazine 1957. Anne aged four said to her father, "Daddy I have been here on earth lots of time." When he laughed Anne become indignant. "I was. I was I was." She said, stumping her feet. Once I went to Canada as a man. I remember my name even. It was Lisheo. Faber I was a soldier and took the gates. "After months of research, an historian found the evidence of a battle in Canada in which a single soldier took the gates," as Anne has said. The name of the liuteneant was Aloysious Faber-Lushus, Faber as pronounced by Anne.

Advance-15-7-36. A three year old son of a postal Clerk Bigitpur (Fasidpur) began to cry one day and insisted on going to his home. In reply to a question he said:- I am an inhabitant of Fazilpur in Chittagong. Form Luxum Railway Station a road leads to my village. I have three sons and four daughters there. The Kalibari of meher is not very far off from my residence. It is at the Meher Kalibari that Saradananda realised salvation. There is no image of Kali. There is

a big banyan tree and worship is held at its root. There is also a tall palm tree. The father of the boy had never been to Chittagong or Luxum Station or to Meher Kalibari. The boy sometimes sings songs which he had never heard. On investigation it came out tuer."

Some Westerners opinion on Death

The whole centre of gravity lies, even on the level of Psychology, in the affirmation and not in the negative of the continuity of life after death. Our death is our birth to a life beyond:- W. Tudor Jones.

The soul must be a thing both uncreated and immortal. And then it is that a human soul passes into the life of a beast, and often a beast who was once a man, the soul come back into a man again -Ploto

As there is no royal road to great attainments, the presence of youthful prodigies and genius in the world is therefore a fact on the side of reincarnation. Everyone has lived before through many lives and previous experiences and so everyone has different characteristics:- Authur. E. Massey.

~~~

के को निन्याउरो अनुहार नि ?

मोटरका सामानकालागि हामी

छँदेछौं नि !

बसन्त मोटर्स

बसन्तपुर

हाम्रो फोन १२६२७

र साथै,

बसन्त मोटर्स शुभकामना व्यवत् गर्दछ

बुद्ध जयन्तीको उपलक्ष्यमा समस्त ग्राहक
वर्गलाई!

REMEMBER !

For Storage BAJAJ

Water Heaters of different size,
please contact us.

Authorized Dealer

Electric & Electronic Centre

6/38 New Road, Kath.

Post Box No. 370

२५२५ सौ बुद्ध जयन्तीको उपलद्यमा

समस्त ग्राहक महानुभावहरूमा

शुभकामना व्यक्त गर्दछौं ।

नेपाल बैंक लिमिटेड

प्रधान कार्यालय

धर्मपथ, काठमाडौं

ग्राम : नेपालद्दमी

प्यांगू सतिपट्टान

- (१) काशानुपस्सना : शरीर गथे गथे सनाच्चवन उकी होश तया स्वया च्वनेगु ।
- (२) वेदनानुपस्सना : दुःख वेदना, सुख वेदना व अदुःख असुख वेदना जुल कि चाय्का च्वनेगु ।
- (३) चित्तानुपस्सना : चित्ते द्वेषभाव व राग दया वलला धका चाय्का खंकेगु ।
- (४) धर्मानुपस्सना : रूप व मिखा त्वाना छु अनुभव जुल व स्वभाव धर्मयात ज्ञानं खंकेगु ।

२५२५ सौ बुद्ध-जयन्ती

२५२५ सौ बुद्ध-जयन्ती

बुद्ध-जयन्ती समारोह समितिको कार्यक्रम अनुसार २०३८ साल जेठ ५ गते सोमवारका दिन विहान ६.३० बजेदेखि ज्ञानमाला भजन र प्रभातफेरीबाट २५२५ सौ बुद्ध-जयन्तीको कार्यक्रम शुरूभई स्वयम्भू चैत्यमा बुद्धपूजा र त्यहाँ धर्मदेशना हुने भएको छ । त्यस्तै आनन्दकुटी विहारमा बुद्धपूजा र धर्मदेशनाभई पवित्र अस्थिघानु प्रदर्शन सहित भिक्षुसंघ तथा अनगारिकाहरूलाई भोजन दान हुनुका साथै उपासक उपासिकाहरूलाई खीर भोजन प्रदान हुनेछ । दिउँसो ३ बजे सार्वजनिक बौद्ध सभा हुनु भएको छ ।

साप्ताहिक कार्यक्रम

२५२५ सौ बुद्ध-जयन्ती समारोह समितिको साप्ताहिक कार्यक्रम अनुसार भिक्षु सुबोधानन्द महास्थ-विरको संयोजकत्वमा धर्मदेशना र श्री पूर्णमान उपासकको प्रमुखत्वमा ज्ञानमाला भजन विभिन्न स्थानमा विभिन्न व्यक्तिबाट भएको छ ।

बैशाख २९ गतेदेखि सुरूभई जेठ ४ गते समाप्त भएको उक्त कार्यक्रमका आयोजकहरूमा नाति गुरुजु, शरण

कुमारी भजन मण्डल, श्रीमती कृष्णमाया मानन्धर, सुगन्धि विहार, श्री कुमारी र हीरा कुमारी, ब्रह्मचक्र महाविहार र स्वार्याः पुन्ही खलः रहेको छ । मुसुंबहाल, नयाँबजार, पाको, मञ्जेश्वरी, कालिमाटी, अङ्गाहाल र ज्याठाटोल छ्वावहालमा भएको उक्त समारोहका धर्मदेशकहरूमा भिक्षुहरू सुबोधानन्द, बुद्धघोष, प्रज्ञारशिम, अश्वघोष, कुमार काश्यप, शुशीरन र मैत्री हुनुहुन्छ । यस्तै शान्त नारायण मानन्धरको प्रमुखत्वमा चलचित्र प्रदर्शन पनि भएको छ ।

साप्ताहिक रेडियो कार्यक्रम

यसेगरी बैशाख २० गतेदेखि जेठ ५ गतेसम्म विहान ६.३० देखि ६.४५ सम्म भिक्षु मैत्रीको संयोजकत्वमा शील प्रार्थना, बुद्ध वचन र सम्बन्धित लेख-रचना प्रसार भएको छ । उक्त कार्यक्रमका लेखकहरूमा श्री सुवर्ण शाक्य, श्री प्रकाश बज्राचार्य, श्री कुञ्ज बहादुर सि, भिक्षु धर्म रक्षित, श्री बुद्धरत्न बज्राचार्य, श्री बुद्धपुत्र र भिक्षु अश्वघोष, भिक्षु प्रज्ञानन्द, प्रो० आशाराम शाक्य हुनुहुन्छ ।

२५२५ सौ बुद्ध-जयन्तीको सुखद उपलक्षमा जेठ ७ गतेदेखि ५५ गतेसम्म काठमाडौं छाउनी स्थित राष्ट्रिय संग्रहालयमा बौद्ध संस्कृति बौद्ध कला तथा लुम्बिनि चित्र प्रदर्शनी आदि आयोजना हुँदैछ ।

बुद्ध-जयन्ती समारोह समिति घटन

बनेपाला हालै स्थानीय बौद्ध मार्गी, साहित्यकार, समाजसेवी तथा अन्य गण्यमान्य व्यक्तिहरूको संयुक्त बैठकले स्थानीय इन्द्र नकर्मीको अध्यक्षतामा २५२५ साँ बुद्ध-जयन्ती समारोह समिति गठन गरेको छ ।

सो समितिमा विष्णुप्रसाद मानन्धर, बुद्धकाजी रंजित, बुद्धिमान जोशी तथा प्रदीप शाक्य कमशः उपाध्यक्ष, सचिव, कोषाध्यक्ष र सह-सचिवमा रहनुभएको छ ।

समारोह समितिका बनुसार व्याच विवरण, रथपरिक्रमा, प्रवचन-गोष्ठी, शीरभोजन दान तथा सांझ बुद्धको प्रतिमा र कण्डा ल्यालमा सजाई दीपावली गरी बुद्ध-जयन्ती धूमधामसित मनाइने भएको छ ।

आनन्दकुटि जीर्णोद्धारयात चन्दा प्राप्त

- (१) जापानीतयपाखे १३००।-
- (२) आनन्दकुटि विद्यापीठ ५०००।-
- (३) बेखानारां मानन्धर, कमलाळी २००।-
- (४) स्व० मणिकमान तुलाधर, किसिद्वाखा २०१।-
- (५) स्व० करुणारत्न, तासथू २०१।-
- (६) श्रीमती नारायणदेवी, दल्द्व २५।-
- (७) सुश्री नानीछोरी शाही २५।-
- (८) श्री ज्ञानी महर्जन, धिमय्ल्लोहै ५०।-
- (९) तुलसीमाया रन्जितकार, लग ५०।-
- (१०) स्व० हर्षरत्न तुलाधर, प्यूखा ५०।-
- (११) श्रीमती चिनि बज्राचार्य २०।-
- (१२) नारायण प्रसाद व मणिक मैत्रा १०।-
- (१३) श्रीमती हरिमाया श्रेष्ठ ५।-

(१४)	नारायण शोविन्द रन्जित	१०।-
(१५)	फुटकर	१०।-
(१६)	स्व० माँ देवीमाया व अबु भवानिरत्न पिनि नाम संघरत्नपाखे	१०००।-
(१७)	मोतिभाइ बनिया, कोछे	१००१।-
(१८)	भिक्षु महेन्द्र, मुनि विहार, खवप	५५।-
(१९)	गणेशमाया, खवप	१०।-
(२०)	दानमाया, खवप	५।-
(२१)	नानीमैया, खवप	५।-
(२२)	दीपक राज, खवप	५।-
(२३)	नेपाल ऊल हाउस	५०।-
(२४)	पुण्यरत्न तुलाधर, कमलाळीपाखे ल: टचांकीछुग: यात खचं प्राप्त	३६६।-
(२५)	गुलाफ हर्जनी (माई सप)	१०००।-
(२६)	लक्ष्मीनानी, ल्वाःबाहाल	२।-
(२७)	म्ब देवी,	२।-
(२८)	मिश्री शाक्य, असंचुक	५०।-
(२९)	आमणेर संघ रत्न, यल:	२।-
(३०)	हेरामाया महर्जन, ननिबाहा	२०।-
(३१)	धर्मबाहादुर धाख्वाःपाखे वाटर हिटरयात माःगु खचं	२८४।-
(३२)	श्री रत्नमान शाक्य, पुलचोक	५०।-
(३३)	हरिकुमारी	५०।-
(३४)	खदधा सिंगे निर्मणयायूत श्री सानुरत्न स्थापितपाखे प्राप्त	१५००।-
(३५)	कोथा छकू सिंगे निर्मणयायूत श्री मोतीलाल शिल्पकार जाउलाखेलपाखे प्राप्त	१००।-
(३६)	कोथा छकू सिंगे निर्मणयायूत ग्राण्ड ऊल सेन्टर सिद्धिधन, अष्टधन तुलाधरपाखे प्राप्त	८००।-

(३७)	श्री दीर्घमान तुलाधर हिसियोन्जीपांखे	
	कोथा छकू निर्माण यायत आःतक	
रु. १०,०००।—	मध्ये प्राप्त	५०००।—
(३८)	कोथा छकू निर्माण यायत श्री भक्तिदास	
	श्रेष्ठ, लाजिम्पातपांखे	१०,०००।—
(३९)	श्री धर्मचन्द्र शाक्य, बनेपा	१५८।—

वृषमान तुलाधरं सिमेन्ट बोरा—३ व श्री लोकरत्न उपासक मासंगल्लि सिमेन्ट बोरा—१ चन्दा वियादिल । उल्लिं सिमेन्ट मगागुलि मेपिसं नं थथे हे सहयोग वियादी धैगु दायक सभाया अनुरोध दु ।

मरणानुस्मृति भावना

आनन्दभूमिकात सहयोग

आनन्दभूमिया दत्तति व संबूद्धिकामना याना बनेपावासी श्री धर्मचन्द्र शाक्यं रु. ५८।— सहयोग विया विज्यागुलि आनन्दभूमिपांखे वसपोलयात आपाल भिन्नुना दु ।

अये हे दिवंगत दाजु मंगलदास तुलाधरया पुण्य स्तूपिस श्री लोकरत्न उपासकं रु. १५।— ‘आनन्दभूमि’ यात सहयोग वियादिल । मेपिसं नं थथे हे अनुशरण याना दी धैगु अनुरोध दु ।

माँया पुण्य स्मृतिस दान

दिवंगत माँ पूर्णमाया उपासिकाया निर्देया तिथि-खुनु दिवंगत माँयात निर्वाण प्राप्त ज्वीमा धैगु कामना याना “आनन्दभूमि” यात तका नीन्यातका २५।— श्री चक्रमान शाक्यं प्रदान याना विज्यागुलि वसपोलयात आनन्दभूमि परिवारया सुभाय दु ।

जीर्णोधारया लागी सहयोग

आनन्दकुटि विहारया दक्षिवे न्होनेच्वंगु भिक्षु निवासया बराण्डाय् कुमिचां नया जीर्ण जुयाच्वंगु खना जीर्णोधार याय् माल धकाः थःगु खुशीं हे महाबौद्धया

२०३७ बैशाख ७ गते लहुति पुन्ही खुनु आनन्दकुटि विहारय न्ह्याबलें थें बुद्धगु लुमंका थःगु चित्त शुद्ध यायगु पुण्य कायं सम्पन्न जुल । स्वयम्भू ज्ञानमाला भजन व बुद्धपूजां लिपा भिक्षु सुशोभन उपदेश याना धैविज्यात— मरणानुस्मृति भावना सकसिनं बराबर लुमंके माःगु खं खः । धैगु समाजय ल्वापुख्यापु व स्वार्थं भावनावा ल्वे दैच्वंगु हे सीमानि धैगु खं लोमना च्वंगुलि खः । किपालु थें काळ ल्यू ल्यू वया च्वंगु सुयां मचाः । एव चायका च्वनेगु हे सत्ययात खंकेगु खः ।

महापरित्राण

११०१ नें० सं० (७ बैशाख २०३८) लहुति पुन्ही खुनु थें छाखाबहाले श्री चन्द्रवीर महर्जन व भगवान् नारायण महर्जन पिनिगु श्रद्धाकार्यं भिक्षु महासंघपिनिपांखे चर्चिद्ध महापरित्राण पाठ पुण्यकार्यं सम्पन्न जूगु दु । उक्त अवसरै कल्पबूक्ष दान जूगु न समाचार दु ।

वाय् बौद्ध कार्यक्रम

धर्मकीति विहारया गवःसाकर्यं वाय् (चापागाउँ) च्वंगु ज्योति विहारय बुद्धगु लुमंका बुद्धया सन्देश प्रचार यायगु पुण्यकार्य २०३८ बैशाख २० गते सम्पन्न जुल । उक्त अवसरय स्थानीय जगमोहन उपासकं स्वागत याना

धैरिल—जिमियाय् छु हे सुख सुविधा मदुथाय्, लैं
बाँमला:याय् बुद्ध्या शिक्षा प्रचार याय् गुज्जा ज्वना कार्पि
धर्मकीर्ति विहारया परिवारपित्त स्वागत याय् खंगु अहो
भाग्य समझे जुया ।

उक्त अवसरे विपस्ती श्रामणेर बुद्धपूजा याका
विजयात । भिक्षु अश्वघोषं व धम्मवती अनागारिकां
धर्मदेशना याना विजयात । बुद्धपूजाय् भाग कार्पि सकसितं
ज्योति विहारपाखें जलपान संग्रह जूगु समाचार दु ।

सूचना

परिस्थितिवश वर्ष ६ अंक १ देखि
“आनन्दभूमि” पत्रिकाको वार्षिक शुल्क रु. १५।—
गरिएको सूचित गरिन्छ ।

— व्यवस्थापक

★ २५२५ ★

छलबाम र जालभेलको दाग
सत्यको सप्तरंगले पोटुन

बुद्ध जयन्तीको शुभकामना

असन कमलाङ्गि, काठमाडौं

There are
medicines
and
medicines
and
medicines
and
HOECHST
medicines!

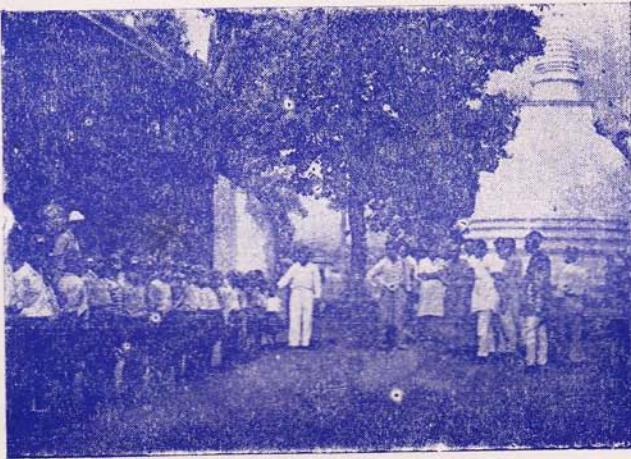

HOECHST PHARMACEUTICALS LIMITED

AHMEDABAD • BOMBAY • CALCUTTA • DELHI • MADRAS • KATHMANDU

'पञ्चा नरानं रतन'

२५२५ सौं बुद्ध जयन्तीको शुभ-कामना विश्व जनमानस, प्रज्ञामय होस् !

आनन्दकुटी विद्यापीठ
आनन्दकुटी कन्या विद्यापीठ

स्वयम्भू, काठमाडौं

फोन : १११६३, १२४९९, १६१६३

बवस्थापक : भिक्षु महानाम, प्रकाशक : आनन्दकुटी विहार गुठी, स्वयम्भू, नेपाल । फोन : १४४२०

मुद्रक : नेपाल प्रेस, शुक्राथ, काठमाडौं, नेपाल । फोन : ११०३२